

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Första Kammaren. N:o 20.

Lördagen den 2 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr talmannen tillkännagaf, att grefve *Lagerbjelke* anmält sig, till följd af sjukdom, vara tills vidare hindrad deltaga i kammarens sammanträden.

Justerades protokollet för den 26 sistlidne mars.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 23 riksdagsordningen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: statsutskottets utlåtanden n:is 39—42, bankoutskottets memorial n:is 8—10 samt lagutskottets utlåtanden n:is 32 och 33.

Herr talmannen tillkännagaf, att, efter öfverläggning vid talmanskonferens huru med hänsyn till instundande påskhelg riksdagsarbetet för den närmaste tiden borde ordnas, blifvit bestämdt, att före påsk något egentligt arbetsplenum icke skulle hållas senare än lördagen den 9 april, såvida icke sådant af oförutsedda händelser påkallades, att, under enahanda förutsättning, i veckan närmast före påsk endast kortare plena skulle förekomma och efter påsk första egentliga arbetsplenum hållas lördagen den 23 april, samt att vid sistnämnda plenum skulle anställas omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen, i händelse voteringspropositioner för sådana omröstningar dessförinnan af båda kamrarne godkänts; hvarjemte herr talmannen meddelade, att talmanskonferensen uttalat den förhoppning, att utskottens arbeten efter påsk måtte

kunna med full kraft börja redan torsdagen den 21 april, enär sådant vore alldeles oundgängligt, för så vidt icke riksdagen skulle komma att högst betydligt förlängas utöfver den vanliga tiden.

Vidare hemställde herr talmannen, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtanden n:is 39—41, angående ordnandet af landtförsvaret, om afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter samt angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna, äfvensom lagutskottets utlåtanden n:is 32 och 33, angående ändrad lydelse dels af vissa delar af värnpligtslagen dels ock af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, skulle uppföras på föredragningslistan till det kammarens sammanträde, som komme att hållas nästa onsdag.

Denna hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 29 och 30 sistlidne mars bordlagda memorial n:o 38, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 29 och 30 nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion angående ändrad lagstiftning i syfte att fränskild hustru måtte erhålla rätt till införsel i mannens enskilda egendom m. m., biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöre köp.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 och 30 sistlidne mars bordlagda utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser om lösöre köp.

Herr Bergström: Den motion, som behandlas i det föredragna betänkandet, är hvad jag skulle vilja kalla en gengångaremotion. Den förekom första gången år 1882, men blef då, ehuru af lagutskottet tillstyrkt, af denna kammare utan votering afslagen, på yrkande af förre justitieministern, dåvarande justitierådet Carlsson i listtiden. Sedermera förekom motionen år 1890, tillstyrktes likaledes då af lagutskottet, men blef på yrkande af herrar Annerstedt och Hasselrot samt undertecknad afslagen af denna kammare, äfven utan votering. Nu går motionen igen för tredje gången. Motionären uttalar i början af motionen sin förhoppning, att första kammaren denna gång skall finna en förändring i förslaget syfte erforderlig. Jag hoppas å andra sidan, att denna hans förhoppning skall blifva bragt på skam. Han har ej anfört några nya skäl för sin framställning, endast det gamla vanliga, att konkurs

icke kan betraktas annorlunda än såsom en generel utmätning och att vid sådant förhållande konsekvensen bjuder att 1845 års förordning äfven skall få tillämpning vid konkurs. Men, äfven om man skulle vilja medgifva, att konkurs blott är en generel utmätning — hvarom dock olika meningar råda, ty om en gäldenär afträder all sin egendom till borgenärernas förnöjande, lär det väl icke kunna kallas en utmätning — så följer likväl icke deraf, att alla konsekvenser af 1845 års förordning skulle inträda vid konkurs. Likasom motionären ej kunnat anföra något nytt till stöd för sitt förslag, kan jag näppeligen anföra något nytt till stöd för mitt yrkande om afslag å motionen och lagutskottets tillstyrkande betänkande. Det blir således ett återuppreparande af hvad som förekommit vid föregående debatter.

Nu förhåller det sig så, att enligt allmän svensk rätt endast den, som fått lösören i handom, har förmånsrätt till betalning för fordran ur dessa lösören. Deremot kunna, enligt allmän svensk civilrätt, lösören aldrig utgöra underpant eller hypotek för fordran. Men ifrågasatt 1845 års förordning leder just till ett sätt att kringgå denna den svenska lagens grundsats; ty jag påstår, och alla de, som vetenskapligt behandlat detta ämne, påstå, att de s. k. lösöreköpen i sjelfva verket ej äro annat än skenköp, som åsyfta att bereda en borgenär hypotekarisk panträtt i lösören, hvilka icke han, utan dessas egare har i handom. Är det nu så — och jag tror icke, att man skall kunna bestrida detta — uppstå stora betänkligheter mot att utsträcka 1845 års förordnings tillämpningsområde äfven till konkurs. Tvärt om, när vi nu hafva fått denna onaturliga utväxt å vår lagstiftning, hvars motstycke, så vidt jag vet, ej finnes i något annat lands lagstiftning, så är det väl skäl att hålla den inom det område man afsett och ej utvidga detta.

Det skäl, som lagutskottet anfört till stöd för sitt tillstyrkande, är det gamla väl bekanta talet om att enligt svensk rätt kan eganderätt till lösören öfvergå till köparen utan att de öfverlemnas till honom, d. v. s. utan tradition. Detta medgifves. Men detta betyder icke något annat än att rättsförhållandet mellan köpare och säljare af lösören är oberoende af tradition. Har jag vid köp af lösören icke fått dessa till mig utlemnade, kan jag fordra, att de traderas. Men deremot spelar traditionen i öfrigt icke någon ringa rol i vår lagstiftning och den måste der spela en stor rol, emedan innehaf utaf lösören är en præsuntion om eganderätt till desamma, så vida ej motsatsen bevisas. Således om en säljare af lösören är oärlig nog att, sedan ett köp är afslutadt utan att det sålda öfverlemnats till köparen, öfverlemna det till tredje man och denne är i god tro, så är den förste köparen sin eganderätt förlustig, och den, som i god tro fått det i sin hand, behåller det-samma.

Om 1845 års förordning infördes att gälla äfven vid konkurs, skulle det medföra en stor förändring i processuelt hänseende. När det är fråga om utmätning, fredar en lösöreköpsafhandling de köpta lösörena från utmätning, så vida med afhandlingen är förfaret lagenligt, d. v. s. såsom 1845 års förordning föreskrifver. Om

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmeleerna
om lösöreköp.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöreköp.*
(Forts.)

nu den utmätningssökande fordringsegaren ej vill nöja sig dermed, skall han *vid utmätningstillfället* göra jäf mot lösöreköpsafhandlingen och inom viss tid fullfölja detta jäf; annars är han sin talan qvitt. Det är således den utmätningssökande fordringsegaren, som måste blifva käreande. Om nu 1845 års förordning förklarades skola gälla äfven vid konkurs, skulle följden bli den, att konkursborgenärerna, hvilka blefve likställda med den utmätningssökande fordringsegaren, tvunges att, för att kullslå lösöreköpsafhandlingen, göra jäf mot densamma och inom viss tid fullfölja detta jäf. Men när skola de göra jäfvet? Det har motionären icke tänkt på. I fråga om utmätning är stadgadt, att jäfvet skall göras vid utmätningstillfället; men när konkursborgenärerna skola göra sådant jäf, derom får man af motionären och lagutskottet ingenting veta. Under nuvarande förhållanden undgå emellertid konkursborgenärerna att bli käreande i tvist om lösöreköpets bestånd. Om en köpare af sådana lösören anmäler sig i konkursen och vill taga dem samt säger: »de äro mina», kunna konkursborgenärerna helt lugnt svara: »det är blott en skenafhandling, ett skenköp, som egentligen äsyftar att bereda er hypotekarisk panträtt; ni får vara så god att vid domstol söka att göra er rätt gällande». Då tvingas denne skenköpare att bli käreande; ty det heter: »*beati possidentes*», och konkursborgenärerne innehafva — possidera — lösörena till följd af rätt, som härleder sig från konkursgäldenärens. Det blir därför köparen, som tvingas att bli käreande och instämma konkursboet till laga domstol. Då gäller det för honom att der kunna åstadkomma en bevisning, som till fyllest ådagalägger, att det varit ett verkligt köp af lösören och att betalning för dessa egt rum. Då det nu åtminstone i de flesta fall är blott ett skenköp, lär han brista i bevisningen, och följden blir den, att konkursboet får behålla sina lösören. Så vida motionären således afsett att gagna konkursborgenärerna genom sitt förslag att äfven vid konkurs låta 1845 års förordning vara gällande, har han sannerligen förfelat sitt syfte.

På dessa grunder yrkar jag afslag å motionen och lagutskottets tillstyrkande betänkande.

Herr Ölander: Då jag inom utskottet biträdt det föredragna betänkanudet, torde det tillåtas mig att yttra några ord till försvar för detsamma.

Då jag i forna dagar studerade juridik, fick jag lära mig, att till ett köp hör två väsentliga moment. Det ena är sjelfva aftalet mellan säljaren och köparen, hvilket såsom sådant endast är bindande för dessa båda kontrahenter. Det andra åter är den åtgärd, hvarigenom åt aftalet gifves sådan offentlighet, att det blir allmänt bekant och hvarigenom det erhåller gällande kraft äfven emot tredje man. Denna åtgärd är i fråga om fastighet lagfart och i fråga om lösegendom tradition, d. v. s. den lösa egendomens öfverlemnande åt köparen. Men denna lärdom har jag icke haft mycken glädje och nytta af åtminstone i hvad den afser lös egendom. Ty om jag skulle företaga mig att tillämpa den och med-

delat ett utslag, stödt på den nu angifna principen, skulle det utslaget säkerligen blifva upphäfdt af öfverinstanserna. Man har nemligen numera helt och hållet frångått denna princip. Men då 1845 års förordning utfärdades, gälde den ännu, och denna förordning var allenast ett undantag från regeln. I stället för traditionen satte den ett visst annat förfarande, afsedt, äfven det, att göra aftalet offentligt och gällande mot tredje man, utan att därför egendomen behöfde till köparen traderas. Men detta undantag afsåg endast ett visst fall, nemligen då egendomen kunde blottställas för att tagas i mät för säljarens skuld. I alla andra fall gälde naturligtvis fortfarande traditionen. Det var således, mine herrar, alls icke 1845 års lagstiftares mening, att säljaren-gäldenären skulle komma i en bättre ställning, sedan han försatts i konkurs, än derföret. Tvärt om. Han var naturligtvis i konkursen underkastad den allmänna regeln, nemligen att blott traditionen skyddade den försälda lösegendomen mot borgenärernes kraf. Detta motsäges ej, utan snarare bekräftas af hvad i 17 kap. 2 § handelsbalken stadgas. Der står, att af gäldenärens bo skall först uttagas hvad som hör annan till; och hvad paragrafen härmed afser, angifver den tydligt, då den vidare säger, att detta utgöres af »inlagfsä, eller det, som är satt under bolag, eller till salu, stulet, röfvadt, lånt eller legdt gods, pantsatt gods, då lösen derför gifves, faddergåfva, hemgift, och annat dylikt». Men, märk väl, det står icke ett ord om någon egendom, som säljaren afyttrat, men som ännu fins i hans besittning; nej! ty denna, såsom ännu icke traderad, fick sannerligen icke borttagas från boet eller undandragas fordringsegarne. Så var principen då, men nu är den en helt annan, stadfast af mångfaldiga prejudikat. Nu anser man köpeaftalet såsom sådant utan tradition tillräckligt för att betrygga eganderätten jemväl mot tredje man. Men då man med tillämpning af denna nya grundsats skulle tolka 1845 års förordning, råkade man in i en återvändsgränd. Ty huru skulle man nu göra i händelse af konkurs? Det fans icke något rimligt skäl, hvarför ett dylikt hemligt köp, der säljaren fortfarande var i besittning af den försälda egendomen, skulle vara mera skadligt för *en* borgenär i händelse af utmätning än för *alla* borgenärer — i händelse af konkurs. Detta insåg man också mycket väl. Och man försökte att afhjelpa denna inkonsequens genom att förklara 1845 års förordning äfven afse konkurs såsom varande att anse som en generel utmätning. Det fins flera prejudikat derpå. Men slutligen drog man sig för en så fri tolkning, och började, den nya grundsatsen fullt trogen, att förklara ett dylikt hemligt köp vara i konkurs bindande för tredje man såväl utan någon tradition som utan de ceremonier, som 1845 års förordning föreskrifver. Och dermed hade också denna förordning förlorat nästan all sin betydelse.

Det torde väl icke vara obekant, att ett lösöre köp, der säljaren förbehållit sig att fortfarande få vara i besittning af den försälda egendomen, i 9 fall af 10 har till ändamål att skydda denna egendom mot borgenärers kraf eller åtminstone att gynna en fordringsegare på de andres bekostnad. Man kan lätt inse, att gälde-

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöre köp.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöreköp.
(Forts.)*

nären-säljaren vid sådant förhållande ej skall vara angelägen om att å ett dylikt aftal gifva den offentlighet, som 1845 års förordning föreskrifver. Förtroendet till hans skenbart goda affärsställning skulle derigenom betänkligt rubbas och hans kredit försvagas. Ju hemligare därför köpet kan hållas, desto bättre. Och tack vare det sätt, hvarpå 1845 års förordning tillämpas, lyckas honom detta förträffligt. Hvad har nemligen en säljare, som sålt sin lösa egendom och fått behålla den i sin vård, men ej stält sig 1845 års förordning till efterrättelse, att frukta? Intet. Om verkligen en fordringsegare skulle lyckas att få reda på detta hemliga, aldrig offentliggjorda aftal, och han, troende sig tryggad af 1845 års förordning och gäldenärens uraktlåtenhet att ställa sig densamma till efterrättelse, söker utmätning hos gäldenären — ja, då blir visserligen denna egendom tagen i mät; men gäldenären skyndar sig naturligtvis att genast söka sig i konkurs, och som förordningen icke gäller i konkurs, behåller gäldenären den försålda egendomen midt för borgenärens näsa.

Såsom det nu är stäldt, söker lagen visserligen hindra en gäldenär att lura *en* af sina fordringsegare, men gifver honom på samma gång anvisning, huru han skall kunna på det beqvämaste sätt lura dem alla. Skall således 1845 års förordning hafva någon betydelse, måste den också bli tillämplig på konkurs, och derfor yrkar jag bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Annerstedt: Såsom den förste talaren redan yttrat, är det omöjligt att icke återupprepa hvad förut blifvit i denna fråga anfördt, då några nya skäl ej andragits för motionen eller utskottets betänkande. Det är redan af den förste talaren nämndt, att ett bifall till motionen långt ifrån att ställa konkursboet i bättre ställning än förut gent emot personer, som vilja söka undandraga egendom från det gemensamma boet, tvärt om ställer det i en sämre ställning. Anledningen, hvarför användningen af 1845 års förordning inskränkts till utmätning, är den, att vid konkurs man eger ett vida kraftigare medel till förekommande af bedrägerier än 1845 års förordning. Vid konkurs måste nemligen gäldenären sjelf upp-gifva sitt bo och beediga bouppteckningen. Om han sålunda obehörigt undandraget boet någon egendom, blir han sjelf utsatt för ansvar. Dessutom eger konkursboet befogenhet att använda alla de vid en vanlig rättegång användbara medel att försvara den egendom, som i boet finnes, mot dem, hvilka derpå göra anspråk. Ställningen vid utmätning deremot är en helt annan. Dervid kunna ju icke, såsom vi veta, de myndigheter, hvilka i första hand handhafva detta förfarande, fästa afseende å något annat än formella skriftliga bevis. Häraf är tydligt, huru mycket lättare vid konkurs å ena sidan den rätte egaren kan skydda sin egendom, och å den andra fordringsegarne kunna förekomma, att egendom obehörig frändrages gäldenärs bo. Ty utgår man derifrån, att efter vår rätt aftalet och icke den efterföljande traditionen är det bestämmande för eganderättens öfvergång, men att detta gäller endast om sådana aftal, hvilka äro verkliga köp, och

icke om sådana, hvilka i bedräglig afsigt endast ikläda sig formen af ett köpeaftal för att undandraga egendom från konkursboet, är det tydligt, att den formella pröfning, som tillämpning af 1845 års förordning äfven vid konkurs skulle föranleda, komme att ställa konkursboet i vida sämre ställning, än det nu innehade, då man använder hvad bevisning man kan anskaffa för att ådagalägga, huru det i verkligheten förhåller sig med det aftal, som åberopas.

Vidare torde vid den siste talarens yttrande, att rättsuppfattningen 1845 i fråga om vilkoren för köp skulle vara en annan än den nu rådande, kunna göra en erinran. Det är visserligen sant, att här i landet varit och i någon mån väl ännu äro olika meningar, huruvida tradition är nödvändig för köp. Men den åsigt, som antager, att aftalet i och för sig är tillräckligt för att konstituera köpet, har ej uppkommit efter 1845, utan har gjort sig gällande från medlet af förra århundradet genom den bekante Olof Rabenius. Sedan hans tid har åtminstone halfva antalet af Sveriges jurister fått lära sig och lär sig fortfarande, att blotta aftalet är tillräckligt och att tradition icke erfordras för att konstituera ett köp. Visserligen har det funnits och finnes ännu i södra delen af vårt land en skola, som lär, att tradition i sådant afseende är erforderlig, men redan före 1845 tror jag, att, om man genomgår domssamlingar, skall man finna, att besluten af öfverdomstolarne gå i den riktning, som icke fordrar tradition såsom vilkor för köpets giltighet. Då 1845 års förordning skrefs, visste sålunda lagstiftarne mycket väl, att förordningen skulle tillämpas af domare, bland hvilka ett större eller mindre antal hyste sistnämnda uppfattning i fråga om tradition vid köpet som den nu allmännast antagna. Och om man sålunda äfven gifver den siste talaren rätt deri, att denna åsigt är mera spridd nu, än hvad den var 1845, synes man dock med skäl kunna påstå, att den var så tillräckligt representerad redan för 40 år sedan, att man icke kan säga att någon förändrad uppfattning af köpets natur kan åberopas såsom giltig anledning att tillämpa 1845 års förordning på ett gebit, der den enligt nu gällande praxis måste anses vara främmande.

Slutligen torde böra erinras, att uppfattning om traditionens obehöflighet för konstituerande af köpeaftalet icke med rätta kan sägas gynna hemliga köp. Blotta uppgiften om ett dylikt aftal är nemligen icke tillräcklig för att i en process emellan konkursborgenärerna och den, som gör anspråk på någon egendom i boet, utgöra fullt bevis, att den sistnämnda är rätte egare till denna egendom. Utan därför fordras, att han skall anskaffa ytterligare bevis att han dertill verkligen är egare.

På dessa skäl instämmer jag i det yrkande, som framställes af den förste talaren.

Herr Claesson: Om jag i likhet med den förste och den tredje talaren i ordningen kunde tro, att bifall till motionen och utskottets hemställan skulle hafva med sig motsatt verkan mot hvad med motionen åsyftats, d. v. s. att ställa guldénären i bättre ställning mot sina borgenärer än med nuvarande lag och lagtillämpning,

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöre köp.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöreköp.
(Forts.)*

skulle jag ej biträda utskottets hemställan, men jag är öfvertygad att så ej är förhållandet, utan att det i praktiken ställer sig alldeles motsatt. Det uppgafs af den förste talaren, att de flesta af dessa köp äro skenköp. Vidare sades, att man i konkurs hade den tryggheten, att gäldenären skulle gå ed, och att han ej gitte gå eden, då det varit ett skenköp. Jag tror för min del, att man kommer sanningen närmast, om man säger, att sådana köp vanligen äro ett mellanting mellan köp och skenköp. I de flesta fall är betalning nog erlagd, men genom en eljest värdelös revers, och gäldenären anser sig i sådana fall oförhindrad att beediga en bouppteckning, der den sålunda sålda egendomen ej upptagits. Det är då lyckligt för borgenärerna, om såsom vid utmätning denna egendom icke anses hafva öfvergått till köparen förr än alla föreskrifna formaliteter äro iakttagna. Då är det borgenärerna, som hafva fördelen på sin sida. Med den föreslagna förändringen anser jag två stora fördelar skola vinnas. Den ena är följdriktighet. Det är ytterligt inkonseqvent att säga, att vissa formaliteter skola fordras för att köpet skall vara gällande mot tredje man i fråga om utmätning, men att, om en gäldenär så förytttrar sin egendom och i följd deraf sökes i konkurs, köpet skall anses fullbordadt utan dessa formaliteter, så att hela ändamålet med konkursen går förloradt. Och icke nog med det, utan en gäldenär, som ser att han ej hinner med dessa formaliteter, söker sig sjelf i konkurs och bereder derigenom köparen och sig sjelf en bättre ställning än om utmätningen fått fortgå. Den andra är, att om icke en så sträng tillämpning af 1845 års förordning göres, så kommer deraf kreditväsendet att betänkligt rubbas; ty då kan en person sitta med stor lösegendom och hyra en stor våning och, när han sättes i konkurs, dock vara utan all tillgång, därför att han i tysthet gjort lösöreköp. I de flesta fall kan det då ej bevisas, att dessa köp äro skenköp och olagliga; ty äro de, såsom i de flesta fall, betalda med dåliga papper, så äro de dock verkliga köp och formelt lagliga.

På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets betänkande.

Herr Unger: Jag har verkligen på sin tid gått i den skola, der det läres, att köp om lös egendom fullbordas genom aftalet ensamt, men jag har aldrig kunnat sluta mig till den åsigten, utan förmenar, att köp af lös egendom fullbordas först genom tradition. Det var också orsaken, anser jag, hvarför 1845 års förordning tillkom såsom undantag från denna regel, så att om vissa i förordningen föreskrifna formaliteter iakttagas, skulle tradition ej erfordras, utan köpet, fastän tradition ej egt rum, bestå emot tredje man. Att köpet skulle vara fullbordadt genom blotta aftalet, motsäges af flera stadganden i allmänna lagen. Så stadgas t. ex. i 7 § 1 kap. handelsbalken med afseende på res fungibiles, eller varor som skola vägas, mätas eller räknas, att om någon köper sådana varor, skall säljaren vårda dem, till dess de blifvit mätta, vägda eller räknade. Först derefter anses de tillhöra köparen och icke säljaren. Således anses köpet ej vara så fullbordadt, att det består mot tredje man genom blotta aftalet, utan för köpets full-

bordande erfordras åtminstone ett slags chimärisk tradition. Dessförinnan är köpet icke fullbordadt och skyddad icke mot tredje man.

Ordföranden i lagutskottet anförde, att genom sjelfva aftalet är säljaren förbunden att leverera lösegendomen, men om säljaren derefter afyttrade egendomen till tredje man, vore köparen af med den. Ja, detta är mycket sant, men bevisar just, att köparen genom blotta köpeaftalet ej förvärfvar sakrätt, utan endast, emot säljaren, fordringsrätt.

Såsom följd häraf anser jag naturligtvis ock, att 1845 års förordning i så måtto är tillämplig vid konkurs, att den lösegendom, som ej är traderad, tillhör konkursboet, om den icke är emot tredje man skyddad genom lagligt lösöreköp eller annan laga bevisning. Jag vill nemligen ej, såsom den andre talaren i ordningen, säga, att en dylik bevisning ej kan få annorledes än genom lagfaret lösöreköp förebringas, men den är svår att förebringa, och därför har 1845 års förordning anvisat ett af lagen erkänt sätt att, utan tradition, skydda egendomen emot tredje man.

Ehuru jag således anser, att 1845 års förordning borde gälla äfven vid konkurs, skulle jag, eftersom praxis icke är sådan, helst velat skriva till Kongl. Maj:t eller eljest besluta om *lagförklaring*. Då emellertid här blifvit ifrågasatt en skrifvelse, icke om lagförklaring, utan om lag, vill jag för min del icke motsätta mig *sådan* skrifvelse, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ordföranden i lagutskottet ansåg, att 1845 års förordning vore en ful utväxt på vår lagstiftning. Jag kan icke finna det, men i allt fall, äfven om det vore en utväxt, synes det mig, att den är mycket fulare, då den icke får tillämpas konsekvent på alla förhållanden; på generel så väl som på speciel utmätning, och hvad vidkommer de processuella svårigheter hvarom lagutskottets ordförande ordat, kan jag icke förstå dem, utan förmodar att konkursförvaltningen skall emot den borgenär, som gör anspråk på bättre rätt till annans lösegendom, bevaka de öfriga borgenärernas rätt i konkursen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjööcrona: Jag hade icke tänkt yttra mig i den fråga som nu föreligger, emedan jag väl visste, att den åsigt, jag hyser, skulle vinna mycket kraftiga försvarare, men jag skall emellertid bedja att få tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer i hvad lagutskottets ordförande samt herr Annerstedt yttrat. Jag vill endast tillägga några ord med anledning af herr Claësons yttrande, att den föreslagna skrifvelsen borde antagas för att derigenom åstadkomma följdriktighet, hvarmed han menade, att det skulle vara följdriktigt, om bestämmelserna i 1845 års förordning finge gälla äfven gent emot konkurs. Jag tror, att han derutinnan miss-tager sig. Den köpare af lösegendom, som låtit densamma hos säljaren kvarblifva och iakttagit allt hvad 1845 års förordning föreskrifver, han är visserligen derigenom skyddad för utmätning, d. v. s. executor måste förklara att lösegendomen icke kan blifva föremål för utmätning; men dermed är ingalunda sagdt att icke

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöreköp.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i be-
stämmelserna
om lösöreköp.
(Forts.)*

en borgenär kan vid domstol anhängiggöra talan och bevisa, att köpet är blott ett skenköp och att alltså egendomen kan få tillgripas för gäldenärens skuld. Det är alldeles detsamma, som sker vid konkurs. Om en borgenär då uppträder och förklarar, att en presenterad köpafhandling om lösegendom, som finnes kvar i gäldenärens vård, icke är annat än ett skenköp, så blir det rättgång om saken. Alltså torde följdriktigheten bevaras bäst genom bibehållande af tillståndet sådant det nu är.

På dessa samt de af lagutskottets ordförande och herr Annerstedt i öfrigt anförda grunder yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Herr Ölander: Jag vill blott påpeka en omständighet, som är förbisedd af de föregående talare, hvilka talat för bifall till utskottets förslag. Jag kan icke fatta hvad motståndarne mena dermed, att konkursborgenärerna komma i en sämre ställning, om 1845 års förordning skulle tillämpas äfven på konkurs. Det är ju tydligt stadgadt, att man utan hinder af att med köp är så förfaret, som nämnda förordning föreskrifver, eger klandra ett sådant köp. Berörda förfarande innefattar således ej full bevisning om att det är ett fullt lagligt köp, och äfven om ett sådant förfarande skett, ega ju sålunda konkursborgenärerna, för så vidt de hafva anledning antaga ett skenköp, att genom laga bevisning få detta aftal upphäfdt. De komma alltså i en *bättre* ställning genom 1845 års förordning. De få genom densamma en ytterligare förmån, som de förut icke egde. Jag kan icke finna de skäl, som anförts från motsidan, vara på något sätt bevisande, och allra minst medgifva att, genom 1845 års förordnings tillämpning på konkurs, borgenärerna skulle komma i en sämre ställning än de nu hafva.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Claëson* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45;

Nej—67.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 29 och 30 i nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion angående framläggande af förslag till lag rörande ny löne-reglering för rikets presterskap, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 och 30 sistlidne mars bordlagda utlåtande n:o 30, i anledning af väckt motion angående förändrad lydelse af § 57 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

*Ifrågasatt
ändring af §
57 i förord-
ningen om
kommunal-
styrelse på
landet.*

Herr Bergström: Jag yrkar afslag å motionen och lagutskottets tillstyrkande betänkande. Ett bifall till detta betänkande skulle innebära en stor obillighet mot egare till utarrenderade fastigheter.

Enligt förordningen om kommunalstyrelse på landet får egare af sådan fastighet icke rösta för fastigheten, utan denna rätt tillkommer arrendatorn. Egaren står således alldeles utanför kommunens angelägenheter. Skulle han nu, i händelse arrendatorn icke förmår gälda kommunalutskylderna, stå såsom en borgensman för denne och fullgöra sin borgensskyldighet, skulle detta kunna för honom medföra stor skada. Till denna skada skulle kanske komma också den, att han icke utfinge sin arrendefordran. Det var dessa kortfattade grunder, som förmådde Första Kammaren att år 1888 afslå en likartad framställning, och jag tror att de äfven nu förslå att föranleda ett afslag.

Särskildt är att märka, att år 1888 fans ännu icke stadgad någon förmånsrätt till betalning för kommunalutskylder. Sedermera har genom lagen den 25 april 1889 införts förmånsrätt för dessa. Vid sådant förhållande torde det numera vara än mindre af behovet påkalladt att ålägga en egare till arrenderad fastighet borgensansvarighet för arrendatorns skyldighet att utgöra kommunalutskylderna.

Jag yrkar afslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föreliggande utlåtande endast yrkats afslag å hvad utskottet hemställt.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen meddelade, att hans excellens friherre *Bildt* skriftligen anmält sig af illamående hindrad närvara vid dagens sammanträde.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 29 och 30 nästlidne mars bordlagda memorial n:o 31, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande rubriken och ingressen till utskottets i andra punkten af dess utlåtande n:o 20 gjorda hemställan, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

*Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.*

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 30 sistlidne mars och den 1 innevarande april bordlagda memorial n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af dels utskottets utlåtande n:o 3, rörande Kongl. Maj:ts proposition n:o 28 med förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen, dels ock utskottets utlåtande n:o 4, angående väckta motioner om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen äfvensom väckt motion om tillägg till Kongl. Maj:ts berörda förslag.

Herr Alin: Det grundlagsstadgande, med stöd af hvilket konstitutionsutskottet inkommit med föreliggande hemställan, lyder såsom bekant sålunda: »Stanna kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarne, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till kamrarne inkomma». Såsom jag i den reservation, jag har bifogat utskottets utlåtande, framhållit, synes mig, som om detta stadgande är så formuleradt, att det icke kan gifva stöd åt en framställning sådan som utskottets. Stadgandet är, så vidt jag kan finna, så formuleradt, att det påtagligen utgår från den förutsättning, att en framställning i syfte att förena kamrarnes olika beslut skall vara af beskaffenhet att föranleda beslut af båda kamrarne. Äfven om jag må medgifva att ordet »sammanjemka» kan så tolkas, att resultatet af den verksamhet det betecknar blir sådant, att det är endast den ena parten, som jemkar med sig, synes mig af ordalydelsen i stadgandet framgå, att detta ord här icke är taget i denna betydelse. Det heter nemligen, att utskottet skall inkomma med förslag till *kamrarne*. Äfven synes mig, som om ett annat uttryck i stadgandet skulle gifva stöd åt min uppfattning. Det heter, att utskottet skall söka de olika meningarne, så vida möjligt är, sammanjemka. Tolkas ifrågavarande

stadgande så, att utskottet kan göra en inbjudning till den ena kammaren att, med frånträdande af sitt beslut, biträda den andra kammarens beslut, så vill jag fråga: när är det *icke* möjligt att utskottet kan inkomma med ett sammanjemkningsförslag?

Nu kan man säga, att den form, som följer af den tolkning, jag sökt framlägga, icke utesluter möjligheten att en annan form kan användas, nemligen den, som utskottet i detta fall ansett kunna användas. Denna åsigt kan jag icke biträda. Ty är det så, att grundlagen för ett visst fall föreskrifvit en viss form, kan, så vidt jag förstår, icke någon annan form användas. Till yttermera visso heter det i sista punkten af 63 §: »Blifva kamrarne ej, *efter den behandling ofvan är nämnd*, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit».

Motsvarande stadgande i 1810 års riksdagsordning lydte i det närmaste på samma sätt, och det hindrade icke, att detsamma tolkades så, att inbjudningar förekommo, hvilka voro af samma art som den, hvilken nu föreligger. Man har ansett, att när paragrafen med den lydelse, den hade då, kunde så tolkas, må den äfven i sin nuvarande lydelse kunna tolkas på samma sätt. Med afseende på detta resonement vill jag till en början påpeka, att, då grundlagarne under de första riksdagarne efter 1809 års stats-hvälfning började tillämpas, var man stundom icke så synnerligen noggrann med att strängt iakttaga de grundlagsstadgade formerna. Från nämnda riksdagar kunna uppvisas fall, som innebära ett större afsteg från grundlagens bestämmelser än det, som nu föreligger. Och man kan väl tänka sig, att, då paragrafen börjat tillämpas på så sätt, att man ansåg utskottet kunna göra en inbjudan, man sedermera ej hade så lätt att frigöra sig från den uppfattningen, att den kunde så tillämpas. Hvad särskildt grundlagsfrågor angår, vill jag erinra derom att för inbjudningar i dylika fans under den tiden ett alldeles särskildt stöd i den lydelse, som 56 § regeringsformen erhöi år 1815. Uttrycken i denna § voro sådana, att de syntes direkt framkalla inbjudningar af nu ifrågavarande beskaffenhet. För öfrigt må erinras derom, att förhållandena under det gamla representationsskickets tid voro sådana, att de nästan främmanade tydningar af grundlagen, som så mycket som möjligt lättade en förening af meningarne, lättade möjligheten att komma till ett gemensamt beslut. Först är att märka den omständigheten, att Riksdagen utgjordes af 4 kamrar, i följd hvaraf maskineriet var betydligt mera inveckladt än nu, hvadan man lätt kunde anse sig behöfva använda en form sådan som den ifrågavarande och derfor också använde den. En annan omständighet, som bidrog till att man gerna använde en dylik form, var den långa tiden mellan riksdagarna — i början fem år, efter 1844 tre år — hvaraf följde, att det var förenadt med betydligt större olägenheter än nu, om en fråga, hvarom meningarne i hufvudsak voro ense, skulle komma att förfalla.

Den praxis, som rådde under tiden före 1867, synes mig emellertid icke hafva någon egentlig betydelse för förevarande fall, ty

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

kan det uppvisas, att en bestämd tolkning efter det nya riksdagsskicket införande enligt regel gjort sig gällande, synes mig, som om dervid bör fästas så stort afseende, att man icke utan verkliga tvingande skäl må frångå denna tolkning.

Nu är förhållandet, att under de första åren efter införandet af 1866 års riksdagsordning synes minnet af den praxis, som förut varit rådande, hafva utöfvat ett visst inflytande på ärendenas behandling i förevarande afseende. Man har nemligen från 1867 ett fall och från 1868 ett annat, då lagutskottet kommit in till kammarne med en framställning, som med afseende å innehåll och form är fullkomligt likartad med den nu af konstitutionsutskottet afgifna. Men sedermera har praxis utvecklats sig i en helt annan riktning, och denna praxis kan i korthet betecknas dermed, att vederbörande utskott — det är om lagutskottets och statsutskottets praxis jag talar; huru bevillnings- och bankoutskotten förfarit, har jag ej haft tillfälle att undersöka, och konstitutionsutskottet har ej under det nuvarande riksdagsskicket inkommit med något sammanjemkningsförslag — brukat föreslå någon kammare att frånträda ett beslut allenast då samtidigt afsetts medgifvande från *båda* kammarne, så att t. ex., om ett sammanjemkningsförslag med afseende å ett lagförslag förelegat, utskottet föreslagit den ena kammaren att frånträda sin mening i afseende på en paragraf och den andra kammaren att frånträda sin i afseende på en annan paragraf. Denna regel, att sammanjemkningsförslaget skall afse medgifvande från båda kammarne, har stundom följts med en ytterlig noggrannhet. Jag skall be att få anföra ett fall, som synes mig vara typiskt.

Vid 1878 års riksdag inkom lagutskottet med ett sammanjemkningsförslag af följande beskaffenhet. Andra Kammaren hade bifallit i oförändradt skick en af utskottet gjord framställning, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till förordning angående jernvägs- och kanalaktiebolag. Första kammaren deremot hade bifallit densamma med den förändring, att orden *för Riksdagen* utbyttes mot orden *för nästa lagtima Riksdag*. Utskottet hemställde då, att frågan om Första Kammarens tillägg måtte anses hafva förfallit. Mot en dylik framställning gjordes med fog anmärkning, och utskottets hemställan blef återremitterad. För utskottet hade då legat bra nära till hands att gå in till Första Kammaren med en hemställan, att kammaren måtte frånträda sitt tillägg. Detta gjorde emellertid utskottet icke, utan det hemställde att meningarne måtte så sammanjemkas, att Riksdagen skulle i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och, så snart ske kunde, för Riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet. Dermed hade åstadkommit en sammanjemkning af båda kamrarnes beslut. Det stod icke endast *för Riksdagen*, ej heller *för nästa lagtima Riksdag*, utan det hette: »att Kongl. Maj:t måtte, så snart ske kan, för Riksdagen framlägga förslag».

Jag skall för öfrigt be att få anmärka, att, derest 63 § riksdagsordningen kan och bör tolkas på sätt, nu är ifrågasatt, bör

utskottet också vara skyldigt att inkomma med dylika inbjudningar och icke ega att underlåta sådant. Huru har derutinnan förfarits? Vi hafva ett exempel från 1891 års riksdag. Inom Första Kammaren hade väckts motion om sådan ändring i riksdagsordningen, att Kongl. Maj:t skulle ega att utse två vice talmän i stället för en. Inom Andra kammaren hade väckts motion i samma syfte, men med det tillägg, att kamrarne skulle ega att utse både talmännen och vice talmännen. Första Kammaren antog utskottets hemställan, att Kongl. Maj:t skulle ega utse två vice talmän. Andra Kammaren antog en reservation, enligt hvilken visserligen två vice talmän borde utses, men kamrarne skulle ega att sjelfva välja desamma likasom ock talmännen. Hade utskottet då hyst samma åsigt som nu, att en inbjudning eller hemställan sådan som den, hvilken nu föreligger, kunnat ske och således, enligt min tanke, äfven bort ske, hade utskottet haft att handla så, att utskottet gått in till Andra Kammaren och hemställt, att, då dess beslut i fråga om antalet af vice talmän öfverensstämde med Första Kammarens beslut, men i öfrigt skilde sig ej blott derifrån, utan ock från gällande bestämmelser, Andra Kammaren måtte, med frånträdande af sitt beslut med afseende på den sistnämnda delen, biträda Första Kammarens beslut i den del, derom kamrarne voro ense. Så gjorde utskottet icke, utan utskottet ansåg, att frågan var förfallen. Och någon anmärkning mot att utskottet icke inkom med någon inbjudning hördes, så vidt jag vet, icke inom riksdagen.

Mot hvad jag nu har framhållit kan emellertid anmärkas, att från ett par af de senare riksdagarne föreligga exempel på ett annat förfaringssätt än det, som jag uppgifvit hafva varit regel. Dessa exempel föreligga i ett memorial af lagutskottet vid den s. k. majriksdagen 1887 och i ett memorial af lagutskottet vid 1889 års riksdag. I båda memorialen gjordes den hemställan, att den ena kammaren måtte, med frånträdande af sitt beslut, biträda den andra kammarens beslut. Men om dessa afsteg från en stadgad praxis skola åberopas såsom ledande prejudikat — hvilket jag för min del visserligen icke anser — kunna de åtminstone icke tjäna såsom prejudikat till stöd för en framställning sådan som den, hvilken nu föreligger. Båda dessa framställningar afsågo nemligen, att båda kamrarne skulle fatta beslut, medan åter utskottets nu förevarande framställning innebär en hemställan endast till den ena kammaren.

Jag vill påpeka, att om kammaren nu skulle bifalla utskottets hemställan, dermed påtagligen en ny ordning för riksdagsärendenas behandling vore införd. Dermed har, på framställning af konstitutionsutskottet, öppnats en praxis, som strider mot hvad hittills varit regel, nämligen en praxis af inbjudningar. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, i hvad mån en dylik praxis må anses kunna medföra nytta eller skada. Enligt min tanke skulle den nytta man deraf skulle kunna vänta, nemligen större lätthet att förena kamrarnes meningar, mer än uppvägas af de vådor, som deraf skulle följa. En dylik praxis skulle nemligen

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

lätt kunna hafva det inflytande, att den komme att sätta beståndet af hvarje beslut, som fattats med större meningsskiljaktighet, i fara. Man kan mycket väl tänka sig följande fall. Ett förslag, som en stor majoritet i en kammare bifallit och utskottet ifrigt förordat, faller inom den andra kammaren med synnerligen liten majoritet. Om några dagar kommer, genom beslut af en utskotts-majoritet, en inbjudning till den sistnämnda kammaren. I följd af tillfälliga förhållanden, hemresa eller dylikt, kan personalen inom kammaren då vara något förändrad mot hvad den var, då beslutet fattades, och derigenom detta beslut komma att upprifvas för att ersättas med ett, som går i motsatt riktning. Man kan säga, att dylikt också kan inträffa med tillämpning af den tolkning, som jag anser vara den rätta. Det kan nog vara möjligt, att liknande olägenheter äfven nu kunna inträffa, men ingalunda så svåra, ty olägenheterna förminsas högst väsentligt deraf, att det är två i stället för en, som skola fatta nytt beslut.

Det är äfven ett annat skäl, hvarför jag anser mig icke kunna vara med om att bifalla utskottets hemställan. Det kan väl icke bestridas, att den praxis, som hittills följts, vunnit sådan stadga, att den må anses såsom hvad man kallar vedertagen. Finnes, frågar jag, då skäl att i nu förevarande fall fatta ett beslut, som skulle införa en ordning, hvilken strider mot denna vedertagna praxis? Enligt min tanke skulle deraf uppstå en osäkerhet i formerna för ärendenas behandling, som skulle kunna medföra högst menliga följder. Anser man sig kunna i ett fall bryta mot en praxis, som är vedertagen och mot hvilken inga anmärkningar med fog kunna göras, kommer man lätteligen till att i ett annat fall, vid tillämpningen af en annan lagparagraf, för att i en särskild fråga vinna hvad man anser vara önskligt, förfara på enahanda sätt. Enligt min uppfattning måste dylikt medföra en osäkerhet i fråga om formerna, som äfven med afseende på beslutens innehåll kan blifva i hög grad menlig.

På alla dessa skäl får jag yrka afslag å utskottets hemställan.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag instämmer i allt väsentligt i hvad herr Alin yttrat. Äfven jag hyser stora betänkligheter vid att öppna dörren för en ny tydning af grundlagen, då man icke vet hvart vägen skall leda. Jag har äfven ett annat skäl att anföra. Skulle jag möjligtvis beqväma mig till att bifalla ett sådant undantag som det föreslagna, skulle det vara i ett fall, der icke endast en stor fördel vore att vinna, utan äfven ett definitivt beslut skulle fattas. Detta är icke förhållandet nu. Frågan gäller endast, om förslaget skall hvilat till behandling vid 1894 års riksdag. Huru det dermed då kommer att gå, derom veta vi icke något. Temligen känt är, att den majoritet i Andra Kam-maren, som afgjorde frågan på sätt som skedde, alldeles icke önskade få ifrågavarande förslag bifallet, utan endast ville komma till ett beslut, som afvek från Första Kammarens, för att dermed möjligen få frågan att förfalla. Om nu så inträffar, att Första Kam-maren antager denna så kallade inbjudning och förslaget blifver

hvilande till 1894 års riksdag, är sannolikheten icke ringa, att det då faller i Andra Kammaren just genom samma majoritet, som nu antagit detsamma. Dermed är frågan uppskjuten på ytterligare tre år. Då är det bättre, att saken i följd af skilda beslut nu får falla och åter komma upp vid 1893 års riksdag och då i sådant skick, att någon sammanjemkning icke behöfver komma i fråga. Man kan då hoppas att år 1894 få frågan afgjord, såsom alla och äfven jag önska. Paragrafen är, hvad jag med skäl kan kalla, en ful paragraf. Här af stärkes icke min håg att få den i den form, den för närvarande har. Under sådana förhållanden ber jag att få rösta för afslag å detta så kallade sammanjemkningsförslag.

*Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Bergius: Då skiljaktigheten mellan kamrarnes beslut i förevarande fråga icke är af någon väsentlig betydelse, utan endast består deri, att riksdagsmännens antal i Andra Kammaren för städerna skulle enligt Första Kammarens beslut utgöra 75 och enligt Andra Kammarens beslut 80, samt vidare deri, att det af Första Kammaren vilkorligt antagna tillägget till 13 § riksdagsordningen blifvit af Andra Kammaren infördt såsom ett moment i sjelfva paragrafen, har utskottet trott, att man borde försöka åstadkomma en sammanjemkning af dessa beslut för att få en snar lösning af denna viktiga grundlagsfråga, som så länge stått på dagordningen. Utskottet har ock funnit, att man icke skulle kunna med framgång framlägga ett annat sammanjemkningsförslag, än ett sådant, att Första Kammaren, med frångående af sitt beslut, biträdde Andra Kammarens beslut i förevarande hänseende, och inom utskottet ansåg man sig hafva så mycket mera skäl att framlägga ett sådant förslag, som man trodde sig veta, att det skulle anses tillfredsställande, icke allenast af alla dem, som inom Andra Kammaren röstat för Kongl. Maj:ts förslag, utan äfven af ett stort antal af städernas representanter. Man trodde, att det skulle vara större utsigt för att få denna fråga slutligen afgjord vid 1894 års riksdag, om man redan nu antog ett förslag att hvila, än om man skulle vänta till nästa riksdag, då antagligen många nya strider komma att yppas.

Nu har man i formelt hänseende framställt åtskilliga anmärkningar mot sammanjemkningsförslaget. Man har sökt göra gällande den meningen, att den i 63 § riksdagsordningen förekommande bestämmelse om sammanjemkning för det fall, att kamrarna stanna i olika beslut, skulle så förstås, att någon sammanjemkning icke kunde ega rum i annan händelse, än att eftergifter kunde ske å ömse sidor, och att således begge de beslut, som skulle sammanjemkas, skulle undergå förändring. Om en sådan åsigt vore riktig, skulle deraf följa, att sammanjemkning icke kunde ega rum i annan händelse, än att så stora skiljaktigheter förefunnos mellan besluten, att de medgäfvos en eftergift å ömse sidor. Men i händelse besluten vore mycket nära öfverensstämmande och endast skilde sig från hvarandra beträffande någon omständighet af mindre vikt och betydelse och af sådan beskaffenhet, att den icke lämpligen medgäfvos någon eftergift och förändring af begge besluten, då skulle

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

någon sammanjemkning icke kunna ega rum. För min del kan jag icke finna, att en sådan lagtolkning öfverensstämmer, vare sig med paragrafens ordalag, eller med lagstiftarens syftemål, som väl får anses hafva varit, att man skulle söka åstadkomma sammanstående beslut af kamrarne. Detta kan väl icke anses vara skadligt, utan måste väl vara nyttigt.

Man har vidare sagt, att föreskriften i 63 §, att utskottet skall med förslag om sammanjemkning inkomma till *kamrarne*, skulle innebära, att begge kamrarne skulle fatta nytt beslut beträffande sjelfva saken. Denna åsigt tror jag icke heller är riktig. Utskottets förslag skall ingå till begge kamrarne, men deraf följer ingalunda, att begge kamrarne skola fatta nytt beslut beträffande sjelfva saken. Är det nu så, att förslaget endast innefattar en hemställan till den ena kammaren att frångå sitt beslut och instämma i den andra kammarens beslut, kan det väl icke vara lämpligt, att denna senare kammare skulle fatta nytt beslut i sjelfva saken.

För min del hyser jag visserligen den åsigten, att man vid hvarje lagtillämpning, så väl af grundlag som af annan lag, icke bör fästa allt för mycket afseende vid prejudikat, utan bör sjelfständigt pröfva den fråga, som föreligger. Men då här åberopats, att det skulle finnas en konstitutionel praxis, som strede mot det nu föreslagna förfarandet, så skall jag bedja att få åberopa några fall, som visa ett motsatt förhållande. Vid 1889 års riksdag, vid behandling af förslag till ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen, hemställdes, att Första Kammaren med frånträdande af sitt beslut skulle bifalla Andra Kammarens beslut i frågan. Detta bifölls af Första Kammaren, och utskottets hemställan lades af Andra Kammaren till handlingarne. Under 1880 års riksdag, vid behandling af vattenrättsförordningen, framställdes åtskilliga sammanjemkningsförslag. Uti en punkt hemställde utskottet, att Andra Kammaren med frångående af sitt beslut måtte biträda det slut, hvari Första Kammaren stannat. Denna hemställan bifölls af Andra Kammaren och lades af Första Kammaren till handlingarne. Den föranledde således icke något nytt beslut af Första Kammaren beträffande den ifrågavarande punkten. Vid 1877 års riksdag, under behandling af förslag till utsökningslag, framlades åtskilliga sammanjemkningsförslag, hvilka alla gingo ut på, att kamrarne skulle frånträda sina beslut i viss mån och fatta förändrade beslut, men i en punkt hemställde utskottet, att Första Kammaren skulle frånträda sitt och antaga Andra Kammarens beslut. Det var en mycket liten fråga, den gälde endast en redaktionsförändring, men det var det enda fall, i hvilket hemställdes, att den ena kammaren skulle frånträda sitt och biträda den andra kammarens beslut. Denna hemställan bifölls af Första Kammaren och lades af Andra Kammaren till handlingarne. Sålunda föranledde denna hemställan icke heller nytt beslut, annat än af den ena kammaren. Nu säger man, att en sådan hemställan låter sig göra. då beträffande samma lag är fråga äfven om andra sammanjemkningar, men eljest icke. Då frågar jag: Om kamrarne beträffande utsökningslagen fattat alldeles lika beslut i alla frågor, med undantag af den obetydliga

fråga, som jag nyss nämnde, skulle då någon sammanjemkning icke kunnat ega rum på det sätt, att den ena kammaren frånträdtt sitt och biträdt den andra kammarens beslut? Skulle detta icke kunnat ske därför, att det icke fans några olika beslut beträffande någon annan fråga, än den nyssnämnda, som endast angick en redaktionsförändring? Kan en sådan lagtolkning verkligen vara riktig?

Jag skall bedja att få anföra ytterligare två fall. Vid 1868 års riksdag, vid behandling af en fråga om ändring af gällande kommunalförfattningar, hemställde lagutskottet, att Andra Kammaren måtte förena sig med Första Kammaren. Detta bifölls af Andra Kammaren, och utskottets hemställan lades af Första Kammaren till handlingarne. Således föranledde denna hemställan till beslut allenast af en kammare.

Vidare, vid behandling af fråga om ränta på ränta, äfvenledes vid 1868 års riksdag, hemställde utskottet, att Andra Kammaren med frånträdande af sitt beslut måtte biträda det som Första Kammaren fattat. Denna hemställan afslogs visserligen af Andra Kammaren, men der framställes icke någon anmärkning i formelt hänseende mot sammanjemkningsförslaget.

Man har slutligen mot nu föreliggande sammanjemkningsförslag anmärkt, att det skulle strida mot stadgad grundlagstolkning. Jag får erkänna, att jag verkligen icke vet, när eller huru en sådan grundlagstolkning blifvit stadgad. Det är visserligen sant, att efter 1867 har icke sammanjemkning egt rum i någon grundlagsfråga, men 63 § riksdagsordningen gör icke något undantag för grundlagsfrågor, utan beträffande sådana gäller samma stadgande som beträffande andra lagfrågor, och att sammanjemkning icke egt rum i någon grundlagsfråga, torde bero, icke derpå, att sammanjemkning ej får ske i sådana frågor, utan derpå, att de fattade besluten i grundlagsfrågor varit af sådan beskaffenhet, att man icke ansett det lämpligt att framställa något sammanjemkningsförslag.

I fall Första Kammaren skulle afslå föreliggande förslag, vore det att beklaga från två synpunkter, den ena och den främsta, att det möjligen skulle kunna leda derhän, att man icke skulle anses berättigad att framställa sammanjemkningsförslag, innefattande en hemställan, att en kammare skall frångå sitt och biträda den andra kammarens beslut, och den andra synpunkten är den, att jag tror, att ett sådant beslut skulle kraftigt motverka denna rigtiga grundlagsfrågas lösning.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Friherre Barnekow: Den ärade reservanten säger i sin reservation, att det här föreliggande sammanjemkningsförslaget till sitt värde är minst sagt tvifvelaktigt, går på sidan om lagen och direkt strider mot stadgad grundlagstolkning. Jag kan icke dela den ärade reservantens uppfattning, därför att jag icke kan vara öfverens med honom i hans tolkning af 63 § riksdagsordningen. Hvad säger denna paragraf? Den säger, att när kamrarna fattat

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

olika beslut, är det utskottets skyldighet att sammanjemka dessa beslut. Hafva kamrarne fattat olika beslut? Ja, det hafva de, och då skall ju en sammanjemkning ske. Hvad menar man med sammanjemkning? Man kan dermed mena, att båda kamrarne skola frånträda sitt beslut och fatta nytt beslut. Det är en sammanjemkning. Men den ärade reservanten har också erkänt, att en sammanjemkning kan bestå deri, att en kammare frånträder sitt beslut och förenar sig med den andra. Han har erkänt, att detta är en sammanjemkning. Och, mine herrar, huru skulle det ställa sig, om detta icke vore en sammanjemkning? Antag t. ex. att Första Kammaren i denna fråga besluter, att stadsrepresentanternas antal skall utgöra 79, och Andra Kammaren, att det skall utgöra 80. Antag vidare, att dessa beslut fattas under sista året af en valperiod. Besluten skulle då icke kunna sammanjemkas, om ej en kammare frånträdde sitt beslut, ty man kunde icke begära, att vi skulle hafva $79\frac{1}{2}$ representanter. Derfor måste en sammanjemkning kunna ske derigenom, att en kammare frånträder sitt beslut. Den ärade reservanten medgifver, att detta är en sammanjemkning, men, säger han, när utskottet gjort en sammanjemkning, återstår, att den skall vara en sammanjemkning af beskaffenhet att föranleda vidare beslut af båda kamrarne. 63 § säger dock endast, att när sammanjemkning uppställes, skall utskottet inkomma med förslag derom till kamrarne. Hvad har utskottet gjort? Utskottet har inkommit med förslag till kamrarne. Utskottet begär, att Första Kammaren skall frånträda sitt beslut. Derom besluter Första Kammaren. Utskottets hemställan går till Andra Kammaren. Andra Kammaren har ingenting att besluta i sjelfva saken, den har redan deri beslutit. Den besluter därför endast att lägga utskottets hemställan till handlingarne.

Hvad särskildt frågans innebörd beträffar, vill jag säga, att jag icke är någon mycket varm vän af detta förslag, men jag anser det nödigt, att vi snart få någon förändring, ty jag finner redan ledamöternas antal för stort, och om vi vänta ännu en valperiod, blir det ännu större, och det försvårar allt mer och mer lösningen af denna fråga.

Vidare anser jag, att förslaget kunde vara mera enkelt i uppställningen, men då båda kamrarne godkänt principen, vill jag låta mina betänkligheter falla och yrkar därför bifall.

Herr Wærn: På några af de föregående talarnes yttranden har jag tyckt mig förmärka, att deras åsikter i nu föreliggande fråga haft inflytande af den utgång de önskat att den ifrågasatta grundlagsförordningen skulle få. Detta kan icke vara fallet med mig, då jag här yttrat mig för bifall till utskottets förslag, emedan jag är alldeles decideradt emot grundlagsförändringsförslaget i afseende på städernas representationsrätt. Men jag kan icke anse annat, än att ett beslut här derom, att en sammanjemkning aldrig bör ske på det sätt, att en kammare skulle antaga den andras beslut oförändradt, skulle i sig sjelf vara skadligt, emedan det många gånger kan hända, att detta förslag vore förträffligt, och att det

då skulle vara något hinder för en kammare att biträda den andras beslut, tror jag blefve till hinder för vår lagstiftnings godhet.

Här har i första rummet blifvit anmärkt, att 63 § riksdagsordningen talar om kamrarne och säger, att sammanjemkning skall ske »så vida möjligt är». Jag vill hemställa till herrarne, huru skulle grundlagsstiftaren hafva skrivit, derest han velat föreskriva, att en kammare icke skulle kunna biträda den andras beslut. Då skulle det blifvit en mycket vidlyftig och svårlöst paragraf, nästan lika lång som 7 mom. § 6 i grundlagsförslaget. Det har lagstiftaren icke gjort, enär han måste förutsätta, att en hemställan, det må vara hvilken som helst, skall ske till kamrarne, och att sammanjemkning skall ske, så vidt möjligt, och då det icke är möjligt, skall utskottet förklara det. Lagstiftaren har ingalunda föreskrifvit, att det ovilkorligen måste vara en förändring från båda kamrarnes sida.

Det har talats om de missbruk, som af inbjudningar kunde vara att befara, och dervid varnats mot sådana missbruk som förekommit under ständsriksdagarnes tid. Det var detta, som gaf mig första anledningen att vilja yttra mig, emedan jag bevisat fem ständsriksdagar och då ganska väl kom underfund med och nu minnes hvari dessa missbruk bestodo. Det var icke sådana inbjudningar, om hvilka här är fråga, eller att ett utskott hemställer, att en del af Riksdagen skall biträda den andras beslut, utan det var så, att stånden inbjödo hvarandra ömsesidigt att frångå eller förändra fattade beslut. Det hände, att när två stånd stannat mot två, och en fråga derigenom kunde anses såsom afgjord eller ock vara föremål för sammanjemkningsförslag af det utskott, som behandlat den, något af stånden under tiden, innan detta skett, skickade inbjudan till de andra att biträda sitt beslut, och att det då hände, att, till följd af en eller flere riksdagsmäns tillkomst eller frånvaro, en sådan inbjudan blef antagen, utan att något utskott yttrat sig eller utredt saken, och att det på detta sätt blef tre stånd mot ett, så att man fick ett Riksdagens beslut. Det uppstod då mycken tvist, emedan de, som ogillade detta beslut, påstodo, att, när t. ex. två stånd afslagit och blott två antagit ett förslag, det förfallit och att det var slut dermed. Men om ett stånd kunde efter inbjudning från ett annat ändra sitt beslut, så fick man derigenom till stånd ett Riksdagens beslut i motsatt rigtning mot hvad man förut med skäl antagit. Detta var ett missbruk, som hade sina betänkligheter. Men att det skulle kunna ske något verkligt missbruk derigenom, att, då kamrarne fattat olika beslut, den ena kammaren, på utskotts hemställan, biträder den andras beslut, kan jag icke inse.

Det kan ju hända, att det beslut, någondera kammaren fattat, funnits i en reservation till det betänkande, som blifvit föredraget, och att förslaget dertill således blifvit sett men icke gilladt af medkammaren; och det kan då anses olämpligt, att en tillfällig förändring i den i denna kammare närvarande personalen kan föranleda ändring i beslutet.

Men huru ofta kan det deremot icke hända, att en kammare gör ett tillägg, en förändring, som förut icke varit föreslagen, och som, när det kommer till slutligt afgörande, befinnes vara förträff-

*Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

lig och sådan, att den andra kammaren enhälligt eller med stor pluralitet vill bifalla den. Då skulle den icke kunna göra det, såvida man icke kunde hitta på något, så att det blefve en förändring äfven på andra sidan. Sådana påhitt hafva praktiserats, såsom en talare nämnde, då man ändrade orden »för nästa riksdag» till »så fort ske kan». Är det något att lägga vikt vid, kan det förekomma vacklande åsichter eller förhastade beslut, då man på sådant sätt går till väga? Ett annat sätt är, när det förekommer flera olikheter, att man gifver en kammare rätt i ett och den andra i ett annat. Men att säga, att sammanjemkning icke bör ske, annat än då kamrarna fattat två eller flera skiljaktiga beslut, kan icke vara riktigt. Mig synes, att en sådan praxis lägger hinder i vägen för goda beslut, och därför anser jag, att kammaren icke bör godkänna en sådan mening. Jag anser det visserligen vara oriktigt, då utskottet säger, att det hemställer till Första Kammarerna, men icke till den Andra, att fatta beslut. Det hade, enligt mitt förmenande, varit bättre att utskottets hemställan rättats till båda kamrarna, men jag anser emellertid det förfarande, utskottet använt, icke inskränka kammarens rätt att fatta det beslut, den anser lämpligt.

Jag kan icke yrka, att det ifrågavarande lagförslaget måtte blifva hvilande, emedan jag icke önskar det, men jag tror, att om kammaren fattade ett beslut, sådant som den förste talaren ville hafva det, vore detta att etablera en praxis, som lätt kunde blifva till hinder för ärendenas behöriga gång och ändamålsenliga lösning.

Herr Berg, Gustaf: Utskottet har utgått från det antagandet, att föreskriften i 63 § riksdagsordningen rörande sammanjemkning af skiljaktiga beslut icke innebär, att ett sammanjemkningsförslag nödvändigt måste innefatta en modifikation af de båda skiljaktiga besluten. Då emellertid denna uppfattning blifvit från flera håll bestridd, skall jag tillåta mig att framlägga de skäl, hvarpå utskottet stödt sitt antagande.

Redan i det allmänna språkbruket ligger, att en sammanjemkning kan ega rum genom två olika tillvägagångsöden, antingen så, att båda parterna gå hvarandra ömsesidigt till mötes, eller också på det sätt, att den ena parten ensidigt går den andra till mötes i det afseende, hvaruti de båda varit af olika mening, och i båda fallen uppnås den samstämmighet, som en sammanjemkning innebär. § 63 i riksdagsordningen utsluter icke heller användandet af båda dessa sätt för ernäendet af ett gemensamt beslut. Det heter i denna §, att utskottet skall söka att de olika meningarne, så vida möjligt är, sammanjemka. Här förutsättes således icke ovilkorligen, att en eftergift skall ske å ömse sidor, utan är det möjligt att sammanjemkning kan ske på annat sätt, må vederbörande utskott välja det sättet.

Denna uppfattning delas ock af en framstående statsrättslärare, hvars ord jag anhåller att få anföra. Professor Rydin säger i sitt arbete »Svenska Riksdagen» beträffande förevarande fråga följande: »I sammanhang härmed framställer sig till besva-

rande en fråga, nemligen huruvida utskottet eger att såsom resultatet af sammanjemkningen framlägga ett beslut, som är nytt eller afvikande från hvardera kammarens förut afgifna beslut. Utgår det framlagda förslaget från den grundsats, som blifvit af bådadera kamrarne antagen, bör ej något hinder »finnas för utskott att såsom resultat af sammanjemkningen framlägga ett beslut, som är nytt eller afvikande från hvardera kammarens förut afgifna beslut. Men utskotten förfara dock vanligen så, att i förslag, som innehålla flera punkter, de utesluta den punkt, hvari kamrarne varit af olika meningar, derest denna ej utgör någon af förslagets hufvudbestämmelser. Är frågan, att utskottet skall afgifva ett bestämdt sammanjemkningsförslag, så föreslår utskottet antingen att den ena kammaren instämmer i den andras beslut, eller ock framställer utskottet ett förmedlingsförslag, och plägar utskottet lägga till grund den kammarens beslut som mest öfverensstämmer med dess eget».

Men, mine herrar, jag har äfven en annan auktoritet, hvilken jag tror och vet är af den största betydelse i denna kammare, nemligen ett yttrande af den man, om hvilken det med rätta blifvit sagdt att »hans ord för oss var så godt som skrifven lag. Vid 1878 års riksdag framlade lagutskottet ett förslag till förordning om jernvägs- och kanalaktiebolag — samma förslag, som den ärade reservanten i sitt anförande nyss omnämnde. Då frågan först förekom till afgörande, stannade kamrarne i olika beslut så till vida, att Första Kammaren till förslaget gjorde ett tillägg, som icke förekom i Andra Kammarens beslut. Lagutskottet gjorde i anledning häraf den hemställan, att frågan om nämnda tillägg skulle anses hafva förfallit. Då ärendet derpå den 18 maj förekom i denna kammare, yttrade grefve Lagerbjelke bland annat följande: »Nu har utskottet underlåtit att försöka en sammanjemkning. Denna sammanjemkning hade kunnat ske på flera sätt, såsom här förut blifvit omtaladt, dels derigenom att man försökt att föreslå ett, från båda kamrarnes beslut hemtadt, nytt beslut, dels derigenom att utskottet hemställt till Första Kammaren att frågå sin mening och biträda Andra Kammarens beslut.

Här delar således denna oomtvistliga auktoritet samma uppfattning, som varit för utskottet bestämmande i dess förevarande förslag.

Den ärade reservanten från denna kammare har i sin reservation bland annat framställt det påståendet, att ett sammanjemkningsförslag skall vara af beskaffenhet att föranleda beslut af båda kamrarne. Så har emellertid grundlagen icke förut tolkats, på sätt de af utskottets ärade ordförande här nyss påvisade två fallen från 1868 och 1880 års riksdagar utmärka. I båda dessa fall framkom ett sammanjemkningsförslag, hvilket föranledde beslut af endast en kammare, och på detta sätt åstadkoms vid dessa tillfällen den samstämmighet emellan kamrarne, hvilken enligt 63 § riksdagsordningen är målet för hela proceduren. Vid intetdera tillfället höjdes någon röst mot det framlagda förslaget eller gjordes någon antydan om att det skulle gå på sidan om grundlagen.

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Men man behöfver icke gå så långt tillbaka i tiden som till de omförmälda fallen för att i denna fråga få ett precedensfall; man behöfver endast gå till det ärende, som på föredragningslistan för i dag står närmast före detta ärende, det ärende nemligen, som afhandlas i lagutskottets memorial n:o 31. I detta memorial hemställer lagutskottet »att Första Kammaren ville godkänna förslagets rubrik och ingress med de af Andra Kammaren beslutade ändringar och sålunda jemväl för sin del i likhet med Andra Kammaren antaga följande Lag» etc. Såsom herrarne behagade finna, föranleder denna af kammaren nyss godkända hemställan beslut endast af denna kammare.

Vidare säger den ärade reservanten, att ett förfarande, sådant som det utskottet här iakttagit, står i bestämd strid mot *konstitutionel praxis*. Jag ber att få häremot erinra, att de redan anförda exemplen visa att så icke är förhållandet, för så vidt § 63 riksdagsordningen gäller lika väl om konstitutionsutskottet som om de andra ständiga utskotten. Deremot torde det väl kunna sägas, att detta förfaringsätt strider emot den praxis, som *konstitutionsutskottet* vanligen plägar iakttaga; men jag vågar påstå, att detta förhållande betyder mindre, då förfarandet ej strider emot grundlagen, och skall tillåta mig att belysa detta påstående med ett analogt fall. Det strider emot konstitutionsutskottets praxis att föreslå Riksdagen att ingå till Kongl. Maj:t med skrivelser i grundlagsfrågor; åtminstone äro exemplen härpå ytterligt sällsynta, sedan nya riksdagsordningen tillkom. Men jag föreställer mig det fall, att till konstitutionsutskottets behandling inkomme en fråga af den stora vikt och omfattning, att utskottet funne sig sakna krafter och tid att åstadkomma en tillfyllestgörande utredning af frågan. Om i denna händelse utskottet beslöte sig för att föreslå Riksdagen att i ämnet ingå med en skrivelse till Kongl. Maj:t, så kunde man väl med fog säga, att detta tillvägagående strede emot konstitutionsutskottets vanliga praxis, men också lika säkert påstå, att det icke strede emot grundlagen. Således finner man, att undantag kunna göras från en praxis, hvilka dock ej strida emot grundlagen.

Den ärade reservanten har också framhållit de vådor, han befarade af ett sådant förfarande som det här ifrågasatta. Jag har dock af hvad han nyss härom anförde icke blifvit på något sätt öfvertygad om verkligheten af dessa vådor. För min del håller jag tvärt om före, att genom utskottets förslag icke någons rätt på det ringaste blifvit förnärmat. Icke trädades derigenom Andra Kammarens rätt för nära, då meningen ju är att gå Andra Kammaren till mötes och man i fråga om dess beslut icke kan antaga annat förhållande, än att det står en man bakom ordet. Icke är det heller Första Kammaren hvars rätt genom utskottets förfarande blifvit träd för nära, då denna Kammare har beslutet i sin egen hand, och slutligen kan det ej heller vara grundlagens helgd, som förnärmast genom ett beslut i enlighet med konstitutionsutskottets förslag, då derigenom blott tillägges konstitutionsutskottet samma

rätt, som jemlikt grundlagens föreskrift de öfriga ständiga utskotten under en lång följd af år tillämpat.

På dessa grunder anhåller jag att vördsamt få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Ekenman: Då jag nu skall tillåta mig att uttala några betänkligheter emot det föreliggande förslaget, vill jag redan från början nämna, att dessa betänkligheter icke röra frågan i materielt hänseende, om jag så får uttrycka mig. Då jag nemligen med mitt votum bidragit till bifall af Kongl. Maj:ts proposition, kan jag icke heller hafva så synnerligen mycket emot det föreliggande förslagets materiella innebörd, om jag än tycker, att förslaget kunnat kräfvat en och annan modifikation. Mina betänkligheter bero helt och hållet af sakens formella beskaffenhet. Och jag ber först och främst att få säga gent emot de talare, hvilka yttrat sig till förmån för utskottets förslag, att jag vid frågans bedömande icke kan tillmäta synnerligen stor betydelse åt den omständigheten att likartade fall inträffat på den civila lagstiftningens område, ty efter hvad jag kunnat inhemta rörande dessa precedensfall, har dervid icke frågans formella betydelse med afseende å grundlagens stadganden varit föremål för särskild pröfning af Riksdagen. På grund häraf håller jag också före, att nu, då saken förekommer såsom en stor grundlagsfråga, det kan vara skäl att anställa en pröfning af konstitutionsutskottets förfarande i dess förhållande till grundlagen samt närmare iakttaga hvad grundlagens ord om de fall, då sammanjemkning bör ske, innebära. Jag ber att i detta sammanhang få emot utskottets ärade ordförande, som nyss delvis byggde sin argumentation derpå, att fall kunde inträffa då en sammanjemkning vore omöjlig, anmärka, att detta fall är förutsedt i 63 § riksdagsordningen, då der står »så vida möjligt är». För det fall sålunda, då sammanjemkning icke är möjlig, måste andra konstitutionella medel tillitas.

Efter som för öfrigt redan från flera håll de anmärkingar framstälts, hvilka jag eljest velat göra, skall jag blott hålla mig till den omständighet, som jag anser mest afgörande och klarast visa, att, när utskottet framlagt detta sammanjemkningsförslag, det nog, såsom den ärade reservanten säger, gått något på sidan om grundlagen. I den åberopade paragrafen i riksdagsordningen heter det, att om kamrarne stanna uti olika beslut, »skall utskottet söka att de olika meningarne, så vidt möjligt är, sammanjemka *och med förslag derom till kamrarne* inkomma». Här har nu inkommit ett sammanjemkningsförslag, men detta är ställt till Första Kammaren ensam. Andra Kammaren har icke fått mottaga något förslag.

Jag påstår nemligen, att utskottets hemställan, att Första Kammaren måtte med frånträdande af sitt eget förut fattade beslut förena sig om Andra Kammarens beslut, icke innebär något förslag, framställt till Andra Kammaren. Redan enligt svenskt språkbruk innebär ordet »förslag» något, som en person eger vare sig antaga eller förkasta, och så måste också förhållandet vara med de sammanjemkningsförslag, hvarmed utskott skola till kamrarne in-

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

komma. Ett sådant förslag måste innefatta rätt för hvardera kammaren att antaga eller förkasta förslaget. Nu har Första Kammaren beträffande det föreliggande förslaget denna rätt, men Andra Kammaren har visserligen också fått förslaget till sig öfverlemnadt, hvaremot det icke är så affattadt, att Andra Kammaren eger valrätt emellan att antaga eller förkasta detsamma. Andra Kammaren har således icke i detta fall erhållit den rätt, som den borde hafva enligt grundlagen.

Jag vill nu icke hafva mina ord så förstädda, som att de skulle innebära något klander mot utskottet för dess förfaringssätt. Jag har den uppfattningen, att utskottet varit lifvadt af den mycket förklarliga känslan, att det önskat att på grund af det stora intresse, hvarmed lösningen af den stora och viktiga fråga, som här föreligger, omfattas, få frågan löst så snart som möjligt. Men jag tror, att då konstitutionsutskottet anvisat denna väg till frågans lösning, det har anvisat en genväg, som är hvarken nödig eller nyttig, och att det varit i alla afseenden vida bättre, om förslaget framkommit i sådan form, att hvardera kammaren kunnat deröfver rösta. Jag anser emellertid, att möjligheten af ett sådant sätt för förslagets framläggande ännu icke är afskuren, utan jag är tvärt om öfvertygad, att med de krafter, hvaröfver konstitutionsutskottet disponerar, det skulle kunna till Riksdagen i ämnet afgifva ett nytt förslag, hvarigenom man kunde få frågan vid denna Riksdag afgjord.

Det är således på grund af en liflig önskan att snart få den föreliggande frågan grundlagsenligt till slut bragt som jag, herr talman, tillåter mig att yrka, det ärendet måtte till konstitutionsutskottet återremitteras.

Herr Samzelius: Då jag i denna fråga intagit en förmedlande ställning allt sedan den tid, då jag insattes i konstitutionsutskottet, är det lätt förklarligt att jag äfven vid detta tillfälle vill, så vidt på mig ankommer, taga frågan om hand och söka bringa den till en önskvärd lösning.

Hvad beträffar de formella betänkligheter, som man funnit härvid möta, ber jag få i minnet återkalla, att 1810 års riksdagsordning i sin 73 § innehöll i allt väsentligt enahanda bestämmelser, som sedan inflöto i 63 § nu gällande riksdagsordning. Den praxis hade utbildat sig att, för ernående af beslut af rikets ständer, icke blott sammanjemkningar egde rum i utskotten, utan äfven ständen inbjödo hvarandra genom deputationer, på sätt en föregående talare äfven erinrat, och denna inbjudan gick derpå ut, att det ena ståndet skulle med frånträdande af sitt beslut förena sig med medstånden. Den utväg, som då fans, att i nödfall vädja till förstärkt konstitutionsutskott, finnes dock icke numera.

Den siste talaren har väl sagt, att, om konstitutionsutskottet icke lyckas sammanjemka, så hade det äfven haft andra utvägar. Det vet jag icke, ty konstitutionsutskottet har lika med lagutskottet icke någon annan utväg än sammanjemkning vid olika meningar. De öfriga utskotten kunna i vissa frågor åstadkomma beslut

genom de gemensamma voteringarna, men detta får icke ske i konstitutionsutskottsfrågor liksom icke heller i lagutskottets ärenden. Den förste talaren, som sysselsatt sig med grundlagstolkning kanske mer än någon af oss, ansåg, att en konstitutionel praxis vore på väg att utbilda sig bredvid grundlagen. Häremit kan dock anmärkas, att samma praxis tillämpats under hela den tid, det gamla representationsskicket varade, eller från 1810 till och med år 1866. — Jag har noga genomläst motiven till det nya representationsförslaget, och deruti förekommer icke ett enda ord, som antyder, att den möjlighet till sammanjemkning, som förut fans, var afsedd att minskas, utan snarare tvärt om. En af de omständigheter, som föranledde att det gamla representationsättet utdömdes, var just svårigheten att åstadkomma sammanstående beslut; och friherre De Geer, som författade representationsförslaget, hade långt ifrån något att erinra deremot, att ett sådant inbjudande som det föreliggande skulle leda till lösningen af viktiga frågor.

Men, säger man nu, det är icke så farligt med ett dröjsmål. Om icke förslaget kommer till stånd denna riksdag, kan det komma att antagas vid en annan riksdag. Det är ju möjligt, men då nu ett förslag föreligger af den beskaffenhet, att det medför väsentliga fördelar icke blott för Riksdagen i dess helhet, utan äfven särskildt för denna kammare, synes det mig, att man icke borde släppa tillfället ur händerna att få frågan närmare sin lösning. Jag fäster emellertid härvid uppmärksamheten derpå, att, ehuru kamrarna icke fattat skiljaktiga beslut mer än i de frågor, som nu föreligga, man likväl måste taga i betraktande förslaget i dess helhet för att rätt bedöma saken. Man har väl sagt att, då i 6 § föreligger sammanstående beslut, man icke behöfver nu tala derom. Jag ber om förlåtelse, men derom behöfver man visst tala, ty den omständigheten, att man får den paragrafen antagen, innebär för Första Kammaren en så väsentlig fördel, att jag icke tvekar att för att nå det målet göra uppoffringar i andra hänseenden. Derigenom skulle vinnas den fixering af riksdagsmännens antal, hvilken nu anses såsom önskvärd och nödvändig, om man skall kunna åstadkomma en riksdagsbyggnad att för framtiden inrymma rikets representanter. Antalet ledamöter skulle i denna kammare ökas från 147 till 150. Man skulle dessutom åstadkomma hvad som är ännu viktigare, nemligen det konstanta förhållande mellan kamrarna, som är af största betydelse för Första Kammaren, om den icke skall tappa det inflytande, den i början hade. Jag ber att få i minnet återkalla att, när grundlagsförslaget antogs 1865, kamrarna enligt en kalkyl skulle stå till hvarandra i förhållande af $\frac{2}{3}$ till $\frac{3}{5}$ eller, med andra ord, i samma förhållande som var mellan banko- och riksgäldssedlarne. Under nuvarande förhållanden, då de stora städerna tillväxa i folkmängd och för hvarje nytt tal af 30,000 i Första Kammaren utses en ledamot, men i den Andra tre ledamöter, är det gifvet att, om detta längre får fortgå, Första Kammaren kommer att till Andra Kammaren få ett helt annat förhållande än det ursprung-

*Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

liga, och sålunda mer och mer erhålla ett relativt mindre inflytande vid de gemensamma voteringarna. Och ju längre man dröjer, desto svårare blir det att bibehålla det inflytande, kammaren för närvarande har. Genom det nu föreliggande förslaget skulle man söka bibehålla förhållandet ungefärligen sådant som det för närvarande är. Första Kammarens ledamöter skulle nemligen ökas med 3, under det att Andra Kammaren skulle ökas endast med 2. Det är således på det hela taget en liten förbättring. Men jag vill nu icke fästa mig vid denna enda ledamot, utan i synnerhet dervid, att kammaren skulle komma att bibehålla den magtställning, den för närvarande eger, vid de gemensamma voteringarna.

Man har vidare sagt, att sedan år 1867 konstitutionsutskottet icke inkommit med förslag till sammanjemkning sådant som det förevarande. Ja, det är sant; men af hvad skäl? Jo, därför att i allmänhet den ena kammaren antagit och den andra förkastat förslagen, och någon sammanjemkning är då icke möjlig. I detta fall deremot låg det så nära till hands, att utskottet icke kunde undgå att göra ett försök till sammanjemkning. Lyckas det icke, har i allt fall utskottet gjort hvad på det ankommer för att bringa den svårlösta frågan till en slutlig lösning.

Man har mycket fäst sig vid den omständigheten att inbjudningen fått den formen, att kammaren, med frånträdande af sitt beslut, måtte fatta det eller det beslutet; men denna form har iakttagits vid flera tillfällen. Memorialet är emellertid aflåtet till båda kamrarne, och jag förmodar, att, hvilket beslut än Första Kammaren än fattar, Andra Kammaren är oförhindrad att uttala sig om grundlagsenligheten af utskottets åtgärd. Men att Andra Kammaren skulle, med frånträdande af sitt nyligen fattade beslut, slå in på något annat, det kan jag icke fatta. En talare antydde visserligen, att det icke varit ett allvarligt beslut, utan ett gyckel. Jag kan icke tro något sådant, ehuru jag visserligen hört af en och annan stadsrepresentant, att detta af Andra Kammaren fattade beslut för flere varit den enda utvägen att rädda sig undan den dödsångest, som gripit dem. Man hade begagnat detta sätt för att för tillfället komma ifrån saken. Är det emellertid så, vore jag färdig att utbrista i en från barndomen inlärd sats, som vi något hvar känna: »Lek aldrig med elden!» ty det kan komma att gå illa.

Jag ber att ytterligare få fästa uppmärksamheten derpå, att här icke är fråga om att slå in på en ny väg, om det än är första gången efter det nya representationssättets antagande konstitutionsutskottet inkommit med ett sådant förslag som det förevarande. Lagutskottet, som har alldeles lika behandlingsformer som konstitutionsutskottet, har emellertid så förfarit i talrika fall. Särskildt får jag säga, att jag beundrar fyndigheten hos utskottet och dess mångårige ordförande, då utskottet år 1885 i fråga om värnpligtslagen, hvarom diametralt motsatta beslut förelågo, lyckades sammanjemka och få sammanstående beslut af Riksdagens båda kamrar. Det måste ligga i sakens natur att man söker en sådan

form, på det att viktiga frågor må kunna vinna sin lösning. De former, som den svenska Riksdagen har att iakttaga, äro visserligen i allmänhet trängre än de, som gälla enligt hvarje annan representationsförfattning; men skola vi därför sjelfve göra dem allt trängre och trängre? Hvar skola vi då sluta? I ett annat land, England, förekomma exempelvis sådana inbjudningar som den förevarande från det ena huset till det andra. Saken kan passera flere gånger mellan husen, och på det sättet kan slutligen något resultat uppnås. Det har väl sagts, att i förevarande fall skulle af denna kammare i sjelfva verket göras en kapitulation, men det synes mig ej vara förhållandet. Väl händer det, att Englands öfverhus stundom nödgas kapitulera, men det är därför att det icke har den fasta ställning som vår första kammare lyckligtvis eger. Denna kammare hvilat nemligen på så bred basis, att den kan med lika, om icke större rätt, säga, att det är den folkvalda kammaren, hvilken benämning dock Andra Kammaren stundom velat uteslutande tillägna sig. Befunne sig vår kammare i det läge, att man ville göra troligt att det vore en moralisk omöjlighet för oss att motstå det tryck, som utöfvas från Andra Kammaren, så skulle jag ifrigt opponera mig mot en sammanjemkning. Vi befinna oss dock lyckligtvis icke i samma ställning som presteståndet 1865, när tre stånd antagit det hvilande grundlagsförslaget. Ståndet var då utsatt för ett sådant tryck, att det i sjelfva verket icke egde något fritt val. Vi vilja deremot saken frivilligt, och denna omständighet manar mig äfven att rösta för förslaget. Jag röstade väl ock för det kongl. förslaget. Det har vackrare siffror och vackrare proportioner, men jag medgifver, att det kan ligga någon billighet deruti att stadsrepresentanterna, som nu äro 81 och år 1894 sannolikt utgöra 86, vid sammanjemkning sättas till 80, som är medeltalet mellan 86 och 75. Det föreligger således häri en verklig sammanjemkning, och det kan derjemte icke vara skäl för denna kammare att visa sig allt för hårdhänt mot stadsrepresentanterna, ty Första Kammaren har till dem en tacksamhetsskuld sedan den första och längsta tiden efter det nya representationsättets införande. Genom den starka minoritet, som stadsrepresentanterna bildade i Andra Kammaren, var det nemligen för Första Kammaren möjligt att ganska ofta göra sig gällande. Nu är förhållandet visserligen omvänt, men jag vill likväl icke, att frågan afgöres efter ställningen för dagen. Valen i städerna kunna nemligen framdeles åter gå i den rigtningen, att Första Kammaren kan få ett verksamt stöd af minoriteten i den Andra, och det kan då blifva af verklig nytta för Första Kammaren att i medkammaren hafva 80 och icke 75 stadsrepresentanter. Vi hafva vidare, på sätt jag vid ett föregående tillfälle utvecklat, historiska skäl att icke gå allt för hårdhänt till väga mot arfagarne efter det forna borgareståndet.

Då det är af den förste talaren antydt, att det icke är möjligt att göra någon sammanjemkning, då beslutet ligga hvarandra så nära, måste jag på det allvarligaste opponera mig häremot. Just när beslutet ligga hvarandra nära, synes mig deremot lämp-

*Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

ligaste tillfället vara att göra sammanjemkning. Exempelvis, om Andra Kammaren beslöte, att representanterna från städerna skulle bibehållas vid sitt nuvarande antal 81, men Första Kammaren beslöte, att antalet skulle sättas till 80, skulle man då nödgas begagna den salomoniska rättvisan och klyfva en representant midt i tu? Skulle det icke vara förnuftigare, att den ena kammaren i sådant fall gäfvé vika för den andra? I detta fall har Första Kammaren, om den verkligen vill reformer, en moralisk förpligtelse att göra eftergifter åt den andra.

Man har här yrkat återremiss, men jag vet icke hvad det skulle tjena till. Ytterligare ändring kan icke ifrågakomma. En sammanjemkning skulle visserligen kunna ske så att någon siffra mellan 75 och 80 antogs, och antalet bestämdes till 78 i stället för 80. Äfven detta var på tal inom utskottet, men vann icke några sympatier. Återförvisas frågan i det syftet, komme det icke att leda till något resultat.

Det finnes ögonblick i lifvet, då man måste gripa sig an. Lemnas nu detta tillfälle obegagnadt och städernas representanter få växa till antal undan för undan, så förutser jag icke någon möjlighet att lösa frågan, ty den får sådana dimensioner att det synes mig öfvergå våra krafter att lösa den. Derför och då jag tror, att den minoritet, som röstade mot förslaget förra gången, sannolikt emedan den hade medlidande med stadsrepresentanterna i Andra Kammaren, vid detta tillfälle bör finna sig manad att bidraga till framgången af ett förslag, som sätter städerna i en bättre ställning, och att den majoritet, som antog det kongl. förslaget, icke bör af de oväsentliga jemkningar, som nu föreslagits, finna sig förhindrade att antaga detta förslag, så anhåller jag om bifall till detsamma.

Herr Törneblad: Hvad sjelfva den sakliga innebörden af detta förslag angår, skall jag erkänna att jag anser förslaget, ehuru hvilande på en enligt min åsigt icke riktig fixeringsprincip, likväl vara af den beskaffenhet, att detsamma torde kunna under nuvarande förhållanden accepteras såväl i den ena som andra kammaren. Men här är mindre fråga om de fördelar, som kunna vara att vänta af det sakliga resultatet, än om de fördelar eller faror, som äro förenade med ärendets formella behandling, och i det afseendet är det af yttersta vikt att vid afgörandet af en formel fråga, så ingripande som denna, man icke låter hänföra sig af den ögonblickliga stämning, som kan finna det behöfligt att få frågan löst för tillfället. Skattar man för mycket åt en sådan benägenhet att få frågan afgjord för tillfället, kan det hända att man skadar sig högst betänkligt för framtiden.

§ 13 § riksdagsordningen säger alldeles uttryckligt, att när en fråga, rörande hvilken kamrarne fattat olika beslut, återkommer till utskottet, detta skall göra försök till sammanjemkning af besluten och med förslag derom till kamrarne inkomma. Det har redan blifvit accentueradt, men behöfver säkerligen ytterligare framhållas, att då ett förslag på detta sätt inkommer till kamrarne,

det är en gifven förutsättning, att kamrarne ock skola ega att rörande förslaget utöfva sin beslutanderätt. Eljest kan icke utskottet sägas hafva afgifvit ett förslag, som inkommer till såväl den ena kammaren som den andra. Om det nu förhåller sig så, att grundlagarne skola tolkas efter sin ordalydelse — ett stadgande, som är mycket svårt att tillämpa — torde just den nämnda paragrafen vara den, som är relativt lättast att tillämpa, så till vida som denna § uppenbarligen skiljer emellan den första behandlingen i kamrarne af ett ärende, efter det detsamma behandlats af utskott, och ärendets behandling, då det andra gången inkommer efter att hafva åter behandlats i utskott, men deremot icke skiljer på kamrarnes rätt i det ena och andra fallet, utan föreskrifver, att kamrarne skola i *båda fallen* utöfva sin beslutanderätt.

Om det nu skulle i Andra Kammaren yrkas återremiss af detta ärende, så förmodar jag att talmannen derstädes icke skulle kunna vägra proposition på ett sådant yrkande, hvaremot, i fall yrkande skulle i Andra Kammaren framställas om afslag, ett sådant yrkande på grund af det sätt, hvarpå detta betänkande blifvit uppställt, antagligen skulle blifva föremål för propositionsvägran af talmannen. Man kan ju då, åtminstone formelt, tänka sig, att Andra Kammaren skulle hänskjuta frågan om denna propositionsvägran till konstitutionsutskottet, hvilket dock på sätt och vis redan förut dömt i frågan, och detta visar, huru ytterligt viktigt ett uttalande är, som inkommit i ett betänkande från *konstitutionsutskottet*, då ett sådant uttalande har afgörande betydelse för tolkningen af grundlagen, och konstitutionsutskottet är, om jag så får säga, Riksdagens samvete.

Häri ligger ock den högst väsentliga skilnaden emellan detta och de föregående fall, som här blifvit omtalade. Om man möjligen en och annan gång förut, för att påskynda en frågas afgörande, har ansett sig kunna blunda eller tycka att grundlagen medgifvit ett förfarande, hvarigenom man skulle, jag vill ej säga afvika från densamma, men dock gå något på sida derom, så hafva dock dessa fall icke varit likartade med det som nu föreligger. Jag vågar ock fråga utskottets ärade ordförande, som här nyss åberopat sig på precedensfall, om det verkligen finnes ett enda sådant fall, som fullt motsvarar det förevarande, eller om det icke förhåller sig på samma sätt med de anförda fallen som med det, som nyss åberopades af talaren på jönköpingsbänken. Han åberopade såsom prejudikat lagutskottets hemställan i memorialet n:o 31, hvilken dock grundar sig derpå, att frågan varit af kammaren återremitterad till utskottet och således rör ett helt annat fall än det förevarande. Om således de anförda fallen af sammanjemkning under den form, som här blifvit föreslagen, skulle — spridda som de äro — kunna åberopas såsom stöd för det nu föreslagna förfarandet, bevisar detta blott ytterligare faran af att en gång börja tänja på kautschukringen. Ju flere gånger sådant sker, desto lättare händer det att ringen slutligen springer. Men grundlagen och dess helgd och betydelse äro så viktiga, att de icke få

Ändring af §
15 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

rubbas ens successivt genom det gamla förfaringsättet: *gutta cavat lapidem*. Just af dessa skäl hyser jag så ytterst stora betänkligheter emot att äfven denna gång gifva ytterligare stöd åt den uppfattning, som börjat göra sig gällande derom, att med en sammanjemkning af kamrarnes beslut skall kunna förstås icke en gemensamt beslutad modifikation af båda kamrarnes beslut, utan det, att den ena kammaren helt och hållet frånträder sitt beslut och antager den andras, som deröfver ej å nyo hörts.

En sådan tolkning vore i detta fall så mycket mer riskabel som, när det gäller ett förslag, hvilket såsom detta nu skulle förklaras hvilande och först 1894 afgöras, det är synnerligen angeläget, att förslaget förklaras hvilande under sådana förhållanden att utsigten för dess slutliga antagande är så stor som möjligt. Med fasthållande af denna synpunkt kan man tänka sig att, i fråga om detta förslag, Andra Kammaren skulle mena, att Första Kammaren denna gång skulle gifva för mycket och sannolikt icke kan inlösa sitt löfte, när förslaget om två år återkommer.

Redan detta visar, att Andra Kammarens beslutanderätt andra gången kan innebära något helt annat än första gången, för att nu icke tala om att ett ensidigt beslut, som kan ske i ett obekvädat ögonblick genom antagande af det utaf utskottet framlagda förslaget, skiljer sig högst väsentligt från ett sådant, som blifvit vidtaget i båda kamrarne. Jag antager, att det verkligen finnes möjligheter till en sammanjemkning af kamrarnes beslut — exempelvis vill jag framkasta möjligheten af en jemkning på grundvalen af det nuvarande antalet af ledamöter, 147 i Första Kammaren och 228 i Andra Kammaren. Andra möjligheter torde väl äfven finnas. Hufvudsaken är emellertid för mig att vindicera den grundsats, som här är i fara, och då jag anser, att detta kan ske genom en återremiss, får jag förena mig i yrkandet om ärendets återremitterande till utskottet.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Billing: Den siste talaren varnade för att i en viss tillfällig stämning fatta beslut, för att, i syfte att vinna något som man önskar, drifva igenom ett beslut, som man under andra förhållanden icke skulle vara med om. Ehuru jag icke skänkt min röst åt det kongl. grundlagsförslaget, då derom var votering i denna kammare, har jag dock utan synnerlig tvekan i konstitutionsutskottet bidragit till att framlägga det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget, och jag anhåller att få anföra mina skäl härför. Jag ber derved om ursäkt, att ett och annat af hvad redan af andra ledamöter af utskottet blifvit sagdt kommer att återupprepas.

Den första fråga, som förelåg för utskottet, var naturligen den reala, huruvida kamrarnes olika beslut voro af den beskaffenhet, att de dock i sak kunde och borde sammanjemkas. Den första undersökningen visade, att besluten voro hvarandra mycket lika, och att derför en sammanjemkning, från real utgångspunkt sedt,

var mycket nära liggande. Vidare insåg man mycket snart, att, om en sammanjemkning skulle komma till stånd, så vore det lämpligast att uppmana Första Kammaren att biträda Andra Kammarens beslut. Då först framträdde den formella frågan, huruvida mot ett sådant förslag kunde ligga hinder i vägen i gällande grundlag.

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Man har sagt, att ett sådant hinder skulle finnas, och påstått, att detta sammanjemkningsförslag går vid sidan om grundlagen. Detta är att använda ett mycket starkt uttryck. Jag kan icke gå in på, att det är bevisadt att förslaget går på sidan af grundlagen. Bevisningen för den stränga tillvitelsen hemtas först och främst från pluralformen i 63 § riksdagsordningen, der det heter: »med förslag till kamrarna inkomma». Jag vill medgifva, att det kanske varit en formel vinst, om utskottets förslag hade innehållit en hemställan till Andra Kammaren att vidblifva sitt beslut. Men å andra sidan får det väl medgifvas, att skilnaden mellan det föreliggande förslaget och en sådan hemställan är försvinnande liten. Dessutom hade det väl varit minst sagdt besynnerligt att några dagar, efter det kammaren fattat beslutet, komma med en hemställan till kammaren att vidblifva detsamma.

Man har sagt, att 63 § med sitt uttryck »till kamrarna inkomma med förslag» nödvändigt förutsätter, att båda kamrarna skola fatta eller hafva tillfälle att fatta beslut. Först och främst står det icke uttryckligen något om detta besluts fattande i det citerade stycket, och för det andra vill jag fästa uppmärksamheten på, att Andra Kammaren verkligen nyss fattat beslut med anledning af det från konstitutionsutskottet inkomna förslaget. Andra Kammaren har nemligen beslutit att lägga det till handlingarne; men Andra Kammaren hade kunnat fatta ett annat beslut. Den hade kunnat förkasta utskottets förslag, om den ansett detsamma vara grundlagsstridigt. Jag medgifver således icke, att konstitutionsutskottets förslag är af beskaffenhet att afskära Andra Kammaren tillfälle att fatta beslut i saken.

Vidare har man utgått från begreppet *sammanjemkning* och sagt, att det innebär, att båda parterna skola afstå något eller gifva något. Jag erkänner, att det är den vanliga formen för sammanjemkning, men icke att det är den enda formen för sådan. Den bestämningen, att båda parterna skola gifva eller afstå något, är en tillfällig bestämning i begreppet: sammanjemkning. Det väsentliga för detta begrepp är att vara en åtgärd, hvarigenom två parter, som hafva olika meningar, blifva ense om samma mening. Detta är sammanjemknings begrepp, och mot det strider ingalunda, att den ena parten kan gifva helt med sig.

Vidare kan jag icke underlåta att påpeka, huru lätt en deductio in absurdum erbjuder sig gent emot den uppfattning, mot hvilken jag vänder mig. Om båda kamrarne fattat beslut i grundlagsfrågan och den Första Kammaren dervid bestämt antalet stadsrepresentanter till 75 och den andra bestämt det till 76, så skulle icke någon sammanjemkning efter den ståndpunkten kunna ske. Alltså

*Andring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

skulle konsekvensen blifva den, att ju större likheten är mellan kamrarnes beslut, desto mindre möjlighet fins till sammanjemkning.

Vidare har man sagt, att det af utskottet upptagna sättet för sammanjemkning strede mot konstitutionel praxis och hotar att införa en farlig praxis. Det har dock från den sidan medgifvits, att det är ett arf från den gamla Riksdagen till den nya. Ja, vi hafva fått saken från den gamla riksdagsordningen. Skyldigheten för utskottet att sammanjemka går igen från den gamla till den nya riksdagsordningen. När man nu oförändradt intagit denna befallning till utskottet från den gamla i den nya riksdagsordningen, måste man väl också erkänna, att utskottet bör lyssna till den tolkning, som den gamla Riksdagen gifvit åt denna bestämmelse. Mig synes det därför som om man velat sätta sig emot utskottets förslag icke därför att det strider mot gammal praxis, utan därför att man vill sätta en gräns för den praxis, som hittills gällt. Man är rädd för en ordning sådan som den nu i fråga varande. För min del anser jag det i allmänhet vara en fördel, om kamrarna kunna blifva ense. Vidare vill jag framhålla, att den ena kammaren har full rätt att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida ett sammanjemkningsförslag är befogadt eller icke. Slutligen tror jag det icke vara behöfligt att så mycket undersöka denna sak, ty för mig står det klart, att 63 § riksdagsordningen icke lemnat åt konstitutionsutskottet att undersöka hvad följden kan blifva i det eller det fallet, utan helt enkelt ålägger utskottet att, så vidt möjligt är, så vidt de olika meningarna ej gå åt väsentligen skilda håll, åstadkomma en sammanjemkning. Och jag tror icke att någon, som ser det ringaste på sakens innehåll, kan neka till, att här varit en möjlighet till sammanjemkning.

Det var utskottets pligt att framlägga detta förslag, och har Första Kammaren en gång tagit det kongl. förslaget, bör den icke tveka att bifalla detta, ty hade den kongl. propositionen föreslagit 80 representanter för städerna i stället för 75, så hade kammaren säkerligen tagit det lika väl som det nu godkända.

Dertill kommer ännu en omständighet, den nemligen, att förslaget, som i hufvudsak är lika med det kungliga, nu antagits och rekommenderas icke blott af båda landtmannapartierna, utan äfven af stadsrepresentanterna. Detta talar för framgång 1894.

Jag skulle kunna vara med om återremiss, men då Andra Kammaren nu lagt betänkandet till handlingarna, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström: Det förhåller sig nog så, att det är föga skäl att här mycket tala om realiteten, innan formfrågan blifvit utredd och utdebatterad, och för den skull har det varit som sig bör, att de statsrättskunnige och i konstitutionel praxis förfarne af kammarens ledamöter drabbat samman för att klargöra frågans formella innebörd. Mig synes dock, att denna utredning om frågans formella sida nu kan anses i det närmaste undangjord och att man därför skulle kunna med full kannedom om frågans beskaffenhet i sådant afseende öfvergå till dess reala sida. Jag vill dock gent emot herr

Törneblad, som varnade kammaren för att fatta beslut under trycket af en uppjagad stämning, invända, att nog vore det synd att säga att här under den förda diskussionen förnummits någon vidare hög stämning eller uppfattning. Tvärt om har jag funnit diskussionen vara utpreglad af den torraste formalism, möjligen då och då genomdragen af den kautschuk, om hvilken den ärade talaren nämnde.

Jag ber emellertid om ursäkt därför, att äfven jag kommer att säga några få ord om det föreliggande sammanjemkningsförslagets formella sida. Det förefaller mig klart, särskildt på grund af de exempel, som anförts af utskottets ärade ordförande och friherre Barnekow, att det skulle leda till rena orimligheter, om man skulle anse en sådan sammanjemkning vara förbjuden, hvilken innebure, att den ena af Riksdagens kamrar med frångående af sitt förut fattade beslut förenade sig om det beslut, hvarvid medkammaren stannat. Det är nemligen genom de anförda exemplen tydligt, att det uppkommit och måste uppkomma många fall, der skillnaden emellan kamrarnes beslut, ehuru må hända af rätt obetydlig art, icke är sådan att den kan klyfvas i tu. Skulle det då vara skäl, att konstitutionsutskottet och kamrarne, genom att i dag fastställes ett prejudikat att i sådan händelse sammanjemkning icke finge ske, beröfvades möjligheten att följa den anvisning, som grundlagen i detta afseende gifver, då grundlagen visat sig så angelägen om sammanjemkning af skiljaktiga beslut, att den uttryckligen säger, att sådan sammanjemkning skall försökas, då meningarna äro skiljaktiga vare sig i hufvudsak eller i fråga om bisaker. Således angifver grundlagens egen lydelse, att allt skall göras för att man måtte få en sammanjemkning till stånd, hvarför det ej kan vara skäl att i dag fastställa ett prejudikat, som i ett oberäkneligt antal fall skulle göra sammanjemkning omöjlig. Om jag ej miss-tager mig, var det ock detta argument som i utskottet blef afgörande.

Vidare har blifvit sagdt, att utskottets förslag icke blifvit staldt till båda kamrarne, men jag vill i detta afseende hänvisa till hvad som skett i dag, då också Andra Kammaren haft frågan under behandling och slutligen afgjort densamma, hvarför det måtte kunna antagas, att Andra Kammarens pluralitet icke haft något att anmärka mot det sätt, som konstitutionsutskottet valt för att fullgöra sin pligt att söka sammanjemka kamrarnes stridiga beslut. Då Andra Kammaren behandlade frågan, kunde den nemligen, i fall den icke gillat konstitutionsutskottets tillvägagående, förutom att välja den af herr Billing omnämnda utvägen att förkasta utskottets förslag, hafva beslutat om återremiss af frågan till utskottet. Andra Kammaren har emellertid beslutat att lägga betänkandet till handlingarne och derigenom enligt min mening uttryckt sitt gillande af konstitutionsutskottets uppfattning, samt skildt saken från sig.

Under sådana förhållanden tror jag, att något tal om återremiss icke bör vidare här förekomma.

Sedan jag sagt dessa ord om den formella sidan af frågan,

*Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

anhåller jag att få återkomma till realiteten, dervid närmast upp- tagande friherre Leijonhufvuds anförande. Denne talare berörde frågans reala innebörd och angaf sina skäl, hvarför man icke nu borde antaga detta förslag, utan fast mera vänta till år 1893.

För mig ställer sig emellertid frågan något annorlunda. Det skulle kunna inträffa, att våra kamrater från landtmannapartiet i Andra Kammaren vid närmare besinnande funne sig hafva med- gifvit för mycket åt städerna eller att deras valmän befunnas hafva en sådan mening. Men om en sådan tanke skall göra sig gällande, lär det icke kunna ske på annat sätt, än att vid 1893 års riksdag i ämnet väckes ett nytt förslag, som då skulle blifva lika med Kongl. Maj:ts proposition till denna Riksdag. Men ett sådant förslag måste komma från Andra Kammarens landsortsrepresentanter, och icke från oss. Kommer ett sådant förslag från Andra Kammarens landtmannaparti, är också dess framgång betryggad, det blifver nästa år hvilande jemte det som möjligen i dag kommer att anta- gas, och vi hafva vunnit det af Första Kammaren i första rummet omfattade förslaget till frågans lösning. Är deremot stämningen bland landtmannarepresentanterna i Andra Kammaren eller deras valmän icke sådan, att ett dylikt förslag väckes, är detta ock ett säkert tecken på att icke något mera kan vinnas än som erhålles genom antagande af nu föreliggande sammanjemkningsförslag, och i sådan händelse är det naturligen af yttersta vigt, att detta förslag hålles vid lif.

Med få ord sagdt, under antydda förhållanden kan år 1893 framkomma ett förslag, som ännu bättre än det förevarande till- fredsställer Första Kammaren, men ett sådant förslag måste komma från landtmannapartiets majoritet. Kommer deremot icke ett dylikt förslag, är det alldeles uppenbart att icke något annat för- slag kan genomföras än det, vi nu må hända stå i begrepp att för- klara hvilande. Jag ber härvid att å nyo få fästa uppmärksam- heten på att, om detta förslag förklaras hvilande, det ändock icke finnes något, som hindrar att vid 1893 års riksdag förslaget n:o 2, om det verkligen framkommer, också förklaras hvilande.

Ingenting af vigt kan således förloras genom att detta förslag förklaras hvilande, hvaremot man vinner den fördel att, om icke något nytt förslag framkommer, här dock finnes en fästepunkt för de önskningar i ämnet, som jag tror temligen allmänt omfattas i denna kammare. Förkastas deremot det förevarande förslaget och intet annat förslag framkommer år 1893, stå vi utan annan utväg än att afvakta en ny valperiod, och då torde det visa sig vara för sent att få frågan lyckligen löst. Vi hafva då försuttit våra fatalier och detta på ett, efter min tro, ödesdigert sätt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Alin: Jag kan icke underlåta att ännu en gång yttra mig med anledning deraf att det upprepade gånger framhållits, att den grundlagstolkning, för hvilken jag är en målsman, skulle vara orimlig derför, att om man följde den, man skulle komma till det resultat, att ju närmare kamrarnes beslut äro hvarandra, desto

svårare skulle det vara att sammanjemka besluten. Det har sagts, att om t. ex. den ena kammaren beslutit, att städernas representantantal skulle vara 76 och den andra kammaren fastställt antalet till 75, vore sammanjemkning omöjlig. Ja, den vore det. Men hvarpå hade en dylik skiljaktighet i besluten berott? Jo, derpå, att den ena kammaren velat förkasta förslaget. Beslutet om en sådan siffra som t. ex. 76 hade icke varit annat än ett maskeradt afslag.

Gent emot den ärade ledamoten af konstitutionsutskottet, som yttrade, att hvad konstitutionsutskottet, då det ingått med förevarande hemställan, har gjort, icke är annat än hvad andra utskott under en lång följd af år opåtaladt fått göra, anhåller jag att få konstatera, att åtminstone under denna debatt icke något fall blifvit framlagdt, som visar att från något utskott sedan 1868 gjorts framställning, som till innehåll och form är likställd med den nu förevarande. Samma ärade ledamot af konstitutionsutskottet yttrade, att Första Kammaren nyss bifallit en framställning af lagutskottet, som skulle vara lika med den nu från konstitutionsutskottet föreliggande, nemligen då kammaren biföll lagutskottets hemställan i dess memorial n:o 31. Detta är alldeles icke förhållandet. Lagutskottets berörda hemställan gjordes, sedan kammaren återförvisat den punkt, som utgjort föremålet för denna hemställan, och ett sådant fall som det, hvilket här föreligger, förelåg således icke, då kammaren biföll den ifrågavarande framställningen.

Det är detta jag önskat att få påpeka. Jag skall icke vidare upptaga tiden.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande memorial yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels afslag derå, dels ock att memorialet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den som bifaller hvad konstitutions utskottet hemställt i sitt memorial n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

*Andring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af §
13 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—38.

Härefter erhöi herr Ekman på begäran ordet och yttrade: Jag anhåller att till kammarens protokoll få afgifva min reservation mot det fattade beslutet.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 30 nästlidne mars och under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 16 regeringsformen äfvensom motion om tillägg till samma § och till § 86 regeringsformen.

Ifrågasatt
tillägg till §
16 regerings-
formen.

1 punkten.

Herr Borg: Jag ber att få instämma i den af herrar Ljungman, Bengtsson, Björkman m. fl. afgifna reservationen.

Herr Nyström: I olikhet med den föregående talaren skall jag bedja att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan. I en fråga, som tilldragit sig så mycken uppmärksamhet, torde det väl ändå icke vara så ur vägen att med några ord belysa den närvarande ställningen, ty denna ställning är mycket intressant och den har till och med tagit intryck af de förhållanden, som på allra sista tiden uppstått. Jag lofvar att icke draga ut det för länge.

Mig synes, att svenska medborgares församlingsrätt och församlingsfrihet är tryggad nu, icke genom en kongl. förordning utan genom lag nemligen strafflagens kap. 10 § 15, hvilken lag har all den fasthet och säkerhet, som för allmän lag kan och bör förutsättas. Är nu rätten redan lagligen tryggad, har man väl fog att säga, att denna rätt, då man ser saken från individens synpunkt, icke blifver bättre, med andra ord, att det för den enskilda medborgaren blir hvarken bättre eller sämre stäldt med hans frihet och rätt i detta afseende, om grundlagsförändringen antages. Ty den enskilda medborgarens görande och låtande dömes ju icke efter grundlag utan efter allmän lag och i dennas lydelse är, åtminstone nu, ingen ändring påkallad. Således skulle man icke förändra den nuvarande ställningen eller medgifva ytterligare förmaner än som nu finnas. Vidare förmodar jag, att äfven om i fråga varande bestämmelse inkomme i grundlagen, skulle grundlagsbudet lika väl som allmänna lagens nuvarande föreskrifter behöfva såsom appendix en ordningsstadga, och denna ordningsstadga komme väl att innehålla ungefär detsamma som den nuvarande. d. v. s. gifva samma — efter min tanke ogrundade — anledning till

klagomål. Det synes mig sålunda, att hvad från motionärens sida framstälts visserligen icke skulle lända dem, som i första rummet åsyftades, till förmån.

Men om förslaget icke bjuder någon fördel, synes det mig dock deremot innefatta betydliga olägenheter, möjligen till och med faror. Det kan knappt förnekas att motionen kommit fram i olämplig tid. Det är ett faktum att församlingsrätten hos oss missbrukats, det är sannolikt att den kommer att än mera missbrukas i tider som stunda. Det möte från 1890, som beskrifvits i den brochyr, som jag här håller i handen, hade åtskilliga betänkliga drag. Än värre gick det till för en tid sedan på Mosebacke, der man, säges det, rent af uppmanade till mord — visserligen till en början blott småmord, men jag förmodar att äfven dessa hafva sina olägenheter för dem, som blifva utsatta för experimentet. Vidare hafva vi förberedelserna till det uppträde detta år som var rigtadt mot Stockholms stadsfullmäktige. Slutligen ett och annat bidrag från våra strejkers historia m. m.

Allt detta, ehuru i sig betänkligt, är dock af ringa betydelse i jämförelse med erfarenheterna i utlandet — i Spanien, Berlin, Paris med flera ställen. Der få vi syn på ett nytt fenomen, nemligen att bakom socialisterna arbetar sig fram ett nytt lager, *anarkisterna*. Under sådana förhållanden kan det vara betänkligt att ur lagen stryka bestämmelsen om det som »allmän ordning störer» och likaså betänkligt att införa hithörande bestämmelser i grundlagen och derigenom göra dem mera orörliga än må hända tidens kraf komma att påkalla. Allmän lag har ju nödig fasthet, men den kan dock ändras i tid, om förhållandena sådant kräfva, och der en grundlagsändring måhända komme för sent. Det synes, som sagdt, icke nu vara rätta tiden att orubbligt fastslå, hvad man under möjligen kommande oroligheter kan behöfva ändra.

Då alltså enligt min tanke genom den föreslagna grundlagsförändringen intet skulle vinnas, men väl åtskilligt äfventyras, yrkar jag bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

2 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 30 sistlidne mars och den 1 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om tillägg till gällande bestämmelser i riksdagsordningen rörande val till Riksdagens Andra Kammare.

*Ifrågasatt
tillägg till §
16
regerings-
formen.
(Forts.)*

Om bestämmande af viss dag för val af riksdagsmän till Andra Kammaren.
(Forts.)

1 punkten.

Herr Borg: Jag skall anhålla att få instämman i motionärens förslag om valdagens utsättande till 2:dra söndagen i september månad. Jag kan icke finna mig öfvertygad af de skäl, som konstitutionsutskottet anfört mot ett sådant förfarande, och detta hufvudsakligen af tre skäl. Utskottet säger nemligen: »många skulle på grund af sin religiösa öfvertygelse anse sig ej kunna deltaga i riksdagsmannaval, som anställdes å söndag». Jag frågar, om riksdagsmannaval kan anses vara af den beskaffenhet, att det icke en gång må ställas i samma kategori som kommunala och kyrkliga val och åtskilligt annat, som å söndag förekommer i det sociala lifvet. Det vore märkvärdigt nog, om riksdagsmannaval skulle anses för någonting så simpelt, att det till och med bör sättas tillbaka för kungörelser, som hvarje söndag läsas upp i kyrkorna, tillkännagifvanden om egendoms- och kreatursauktioner o. s. v. Det förefaller mig alldeles icke lämpligt att så betrakta denna sak. För min del anser jag, att ett riksdagsmannaval är mycket viktigare än alla förutnämnda saker, och att det till följd deraf icke borde ligga något hinder i den religiösa öfvertygelsen för att anställa detta val på en söndag. Jag har aldrig hört några religiösa betänkligheter vid att förrätta kommunala val på söndagen, och kan därför icke inse, hvarför dylika betänkligheter skulle göra sig gällande i fråga om riksdagsmannaval.

Utskottet säger vidare, att det i öfrigt vore »tvifvelaktigt, huruvida möjlighet förefunnes att å söndag förlägga valen till sådan tid, att gudstjensten derigenom icke stördes eller hindrades». Jag frågar, om det skulle vara omöjligt för en prest — han må nu vara än så beskaffad — i afseende på sitt förstånd — att under 3 års tid uttänka en metod, hvarigenom gudstjensten å en söndag icke råkade i kollision med ett riksdagsmannaval? Skulle icke ett sådant val kunna hållas t. ex. vid tvåtiden, när gudstjensten hålles klockan 12?

Något synnerligt hinder härför kan jag ej se.

Den tredje anmärkningen är den, att valet skulle blifva besvärligt i de större städerna och der knappast låta sig göra, »då tiden för valen derstädes måste utsträckas öfver en stor del af dagen, om valmännen skulle beredas tillfälle att få afgifva sina röster och få göra det på ett för dem lämpligt sätt». Enär i de stora städerna finnas flera vallokaler, kan jag icke inse, att den anmärkningen heller förtjenar något afseende.

Då jag således icke kan gilla någon af de anmärkningar, som konstitutionsutskottet gjort mot motionen i denna del, får jag härmed yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Rudebeck: Då senaste valen till riksdagsman i Andra Kammaren förefunno, voro i åtskilliga af de allmänna tidningarna synliga i främsta rummet stora loford öfver de valförrättare, som bestämt söndagen till valdag, men på samma gång skarpa före-

bräelser till de valförrättare, som *icke* valt söndagen till valdag. För min del får jag bekänna, att liksom jag då tillhörde dem, hvilka klandrades, är jag fortfarande af den mening, att söndagen *icke* bör bestämmas till valdag. Nu för tiden är det ingalunda svårt — det visar erfarenheten — att få äfven på landet allmänheten samlad till allmänna val hvilken dag som helst; och det behöfves icke många och stora upprop eller ens synnerligen viktiga angelägenheter för att en ganska talrik menighet skall strömma till en sammankomst, ja, det har visat sig, att allmänheten mängen gång kommer allt för mangrant, då hvad som skall förehafvas är allt annat än godt och saknar allt värde. Således är det icke brist på tid och tillfälle, som hindrar valmännen att samlas äfven på en söckendag, såvida verkligt intresse för valets utgång finnes. Jag anser icke, att jag såsom valförrättare handlar rätt, om jag, ehuru jag känner och vet att inom min valkrets finnas personer, som af religiösa skäl önska att söndagen icke blir valdag, dock utsätter valförrättningen till en sådan dag, äfven om ett större antal skulle önska företrädesvis den dagen. Då man i vår tid talar så mycket om respekt för andras öfvertygelse i religiösa frågor, kan jag icke finna, hvarför icke deras åsigt på det religiösa området, hvilka icke obetingadt omfattat de nya lärorna, utan hålla fast vid de gamla, skall vinna lika mycket hänsyn som de andras. Och när en önskan gör sig mer eller mindre gällande inom valkretsen, att söndag icke bör tagas till valdag, anser jag för min del det såsom en skyldighet för valförrättaren att beakta denna önskan. Denna uppfattning leder äfven dertill, att jag icke finner det välbetänkt att i lag föreskrifva, att riksdagsmannaval skall förrättas just på söndag. För min egen del anser jag det visserligen icke orätt, att riksdagsmannaval hållas på den dagen, men då jag vet, att det finnes många personer, som icke vilja, att den dagen skall användas för sådant ändamål, anser jag, att deras öfvertygelse bör respekteras.

Det är äfven en annan omständighet, ehuru efter mitt förmenande mindre betydelsefull, som talar emot motionärens förslag, nemligen att det nog blefve svårt att finna en dag, som skulie passa för *alla* orter inom landet.

Den siste talaren yttrade, att det icke borde vara mera störande, att riksdagsmannaval hållas på söndag än att kungörelser om auktioner uppläsas från predikstolen. Derpå vill jag svara, att dessa kungörelsers uppläsande från predikstolen är ingen skyldig att höra på, utan han kan mycket väl lemna kyrkan, när dessa kungörelser skola uppläsas. Jag förstår icke sammanhanget häremellan. Ingen blir ju derigenom beröfvad någon rättighet. Väljer man åter söndag till valdag, då måste en del personer antingen uppoffra sin öfvertygelse om det lämpliga eller olämpliga i en sådan förrättning å en dylik dag eller också uppoffra rättigheten att begagna sig af sin valrätt.

Vidare har det sagts, att på många ställen och ganska allmänt förekommer handläggning af kommunala angelägenheter på söndag. Jag har i många år varit ordförande i kommunalstämma, och jag har på någon gång, fastän endast undantagsvis, tagit ärenden före på

Om bestämmande af viss dag för val af riksdagsmän till Andra Kam-maren.
(Forts.)

Om bestämmande af viss dag för val af riksdagsmän till Andra Kam-maren.
(Forts.)

söndag, men det har varit egentligen då det gäلت högst obetydliga saker, fast jag derjemte gjort det ett par gånger för att se, om det skulle föranleda dertill, att stämman blef mera besökt då än på en söckendag. Erfarenheten har emellertid visat ett alldeles motsatt resultat, och då jag blifvit allt mer och mer underkunnig om mångas inom kommunen önskan att sådana val icke må hållas å söndag, har jag, trots af kommunallagen medgifven rättighet att ut-sätta dem då, ansett mig böra respektera andras åsigt härutinnan och icke göra det.

Om man således håller fast dervid, att man bör respektera andras öfvertygelse i frågor af så ömtålig art som denna, och då ingenting egentligen vinnes genom att särskildt välja söndagen till valdag — ty vill man bestämma en valdag för hela riket, så kan man ju lika gerna taga en söckendag — får jag, herr talman, yrka afslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Friherre Barnekow: Sedan den siste ärade talaren yttrat sig, har jag intet annat att göra än att instämma i hans uttalanden.

Herr Borg: Med anledning af den näst siste talarens anfö-rande tillåter jag mig blott anmärka, att han icke torde haft till-räcklig erfarenhet i afseende på folkets benägenhet att infinna sig vid riksdagsmannaval. Statistiken visar nemligen, att ett så ringa antal af de valberättigade infinna sig vid dessa val, att det för nämnda kategori af landets invånare är nära nog en skam. Jag behöfver, för att styrka mitt påstående, blott hänvisa till den officiella statistiken, hvaraf man kan finna, huru få både i städerna och på landet som deltaga i riksdagsmannavalen. Ur denna syn-punkt skulle det väl vara skäl att uppmuntra till ett allmännare deltagande i dessa val, och en sådan uppmuntran skulle tvifvels utan ligga deri, att de skedde på en dag, då valmännen disponera sin tid, och icke såsom nu på en dag i veckan, då de fleste äro upptagne af enskilda bestyr, som förhindra dem att infinna sig.

Denna fråga har många gånger varit före och blifvit på sam-ma sätt som nu mottagen både af konstitutionsutskottet och kam-maren, och det kan således icke falla mig in att ingå på en ytter-ligare diskussion öfver frågans realitet, ty jag anser att med de åsigter, som äro rådande i denna kammare, det icke i något af-seende skulle gagna. Men jag har velat uttala, att jag anser sön-dagens bestämmande såsom valdag både för folket, valförrättarne, och Riksdagen vara önskvärdt, och jag hoppas också att i framtiden söndagen blifver antagen såsom valdag.

Då motionären icke formulerat något yrkande, och det således kan hända vore oförmligt, om jag nu skulle framställa ett sådant, ber jag i stället få föreslå återremiss.

Herr Rudebeck: Jag ville endast säga, att valstatistiken, som af den siste ärade talaren åberopades, alldeles icke är mig främmande, men enligt min öfvertygelse komma siffrorna i denna statistik icke att i nämnvärd mån förändras derigenom, att genom

lagbestämmelser riksdagsmannavalen i hela landet utsätts till en söndag. Såsom min egen erfarenhet ber jag att få ytterligare betona, att kommunalstämmor som hållas på söndagar icke kalla flere deltagare än de som ega rum på söcknedagar.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Friherre Barnekow: Då det talats om erfarenhet i denna sak, ber jag få upplysa den förste ärade talaren, att äfven jag vill tillmäta mig sådan. Jag har under snart 25 år varit ordförande i kommunalstämman i en stor församling och under denna tid verkligen varit tvungen att en eller annan gång utlysa sammanträden att hållas på söndagar. Och vet den ärade talaren, huru dessa försök afupit? Jag har ibland blifvit nödsakad att gå ut på vägen och hemta in deltagare i stämman för att icke sjelf blifva ensam beslutande om förekommande ärenden. För egen del är jag glad att tillhöra en församling, som håller hvilodagen i helgd och njuter af att det finnes en hvilodag, ty då man arbetat under veckan sex dagar, är det ett verkligt behof som tillfredsställes, då den sjunde egnas åt vilan. Äfven om man ringaktar religiösa föreställningar i detta afseende, så är det i verldsligt hänseende af obestridd nytta och gagn, att man hvilar på den sjunde dagen. Men skall det blifva någon verklig hvila, bör hvar och en medlem i samhället så mycket som sig göra låter den dagen känna sig fri, och detta sker ej, om lag bestämmer, att vissa företag, som äro verldsliga ting, på den dagen skola verkställas, och, i motsats till den förste talaren, önskar jag, att Första Kammaren allt fortfarande och under hela sin existens måtte vidhålla den uppfattningen, att sjunde dagen i veckan bör vara en hvilodag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner dels på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, dels ock derpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Herr Rudebeck: Då jag liksom flera andra ledamöter från denna kammare vid behandlingen af denna fråga i utskottet varit af motsatt mening med den, som blifvit utskottets beslut, får jag anhålla att få yttra några ord.

Motionären åberopar det förhållandet, att genom försummelse af kommunalstämмоordförande valprotokoll uteblifvit eller inkommit ofullständiga. Hvad beträffar valprotokolls uteblifvande, föreställer jag mig, att det numera är mycket sällsynt, att ordföranden i en kommunalstämma underlåter att till domaren insända valprotokoll. Deremot är det möjligt, att sådana inkomma ofullständiga och sålunda icke kunna användas vid valförrättningens slutliga handläggning. Jag betviflar emellertid, att någon egentlig fördel vinnes

Om bestämmande af viss dag för val af riksdagsmän till Andra Kammaren.
(Forts.)

Ifrågasatt ändring af § 18 riksdagsordningen.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 18 riksdags-
ordningen.*

(Forts.)

genom ett förslag sådant, som det utskottet har antagit. Det skulle enligt utskottets förslag åligga valförrättaren att bestämma viss dag för valets afslutande, inom hvilken tid protokollen skola vara till valförrättaren insända. Om protokollen icke då inkommit, skulle valförrättaren de felande skyndsamt infordra. Huru infordrandet skulle tillgå, är emellertid icke närmare angifvet, och såsom af utskottets motivering synes, har det varit tvekan, om härvid kronobetjeningen skulle anlitas, eller om infordrandet skulle ske genom requisition med posten eller på annat sätt. Skall emellertid valförrättaren enligt grundlagens bestämmelse göra påminnelser om protokollen eller infordra desamma, synes det mig, som borde det finnas stadgad en påföljd för den händelse, att hans påminnelse icke skulle hörsammas, ty i annat fall blir denna af föga verkan. Valförrättaren har, då han affattar kungörelsen om valen, enligt min uppfattning en ganska vidsträckt rätt att i denna kungörelse gifva en vägledning åt ordförandena i kommunalstämmorna, dels för den händelse desse icke skulle förstå, att de sjelfve skola skicka in protokollen till domaren, och dels beträffande tiden då valförrättningen skall afslutas, så att deraf tydligt framgår, när protokollen böra vara insända. Så vidt jag kunnat erfara, har under den senaste tiden ytterst sällan och i min trakt aldrig någonsin förekommit, att protokollen alldeles uteblifvit, hvaremot nog inträffat, att de varit ofullständiga och därför måst kasseras. Detta missförhållande afhjelpes emellertid icke genom den förändrade lydelse, som utskottet föreslår af § 18 riksdagsordningen. Vill man vinna detta mål och icke anser hvad motionären föreslagit vara till fyllest, synes det mig liksom de öfriga reservanterna, att flera skäl tala för en sådan bestämmelse som den, att en kommunalstämmas ordförande skulle vara hemfallen under strafflagen, om han vid en så vigtig förrättning som denna icke iakttog de gifna föreskrifterna. För att bringa enhet i sättet för de ifrågavarande protokollens affattande och undvika de nu ofta förekommande olikheterna här vid lag, vore enligt min uppfattning den enkla åtgärden tillfyllestgörande, att formulär till valprotokoll tillhandahålles kommunalstämmornas ordförande.

Då jag således anser, att inga bestämmelser vare sig behöfvas eller böra i *grundlagen* upptagas för att afhjelpa de af motionären åsyftade missförhållandena, tillåter jag mig att yrka afslag på utskottets förevarande hemställan.

Herr Claesson: Den nu föreslagna grundlagsförändringen stöder sig på den berättigade fordran, att riksdagsmannauppdraget skall vara frukten af valmännens förtroende och icke af en eller annan kommunalstämмоordförandes uraktlåtenhet att insända valprotokoll, som skulle utvisat ett annat resultat. Jag är visserligen mycket benägen att tro, att sådan uraktlåtenhet sällan inträffat, och att det är ännu sällsyntare, att den föranleder ändring af valresultatet. Vi veta dock, att för några år sedan det i en valkrets i södra Sverige inträffade, att kommunalstämмоordföranden i stället för att skicka in valprotokoll sände meddelande, huru rösterna ut-

fallit, i sådan form, att det ej kunde såsom valprotokoll betraktas och att fullmagt för ty utfärdades för annan person än den som fått de flesta rösterna. En sådan händelse är en abnormitet, som fäster sig hårdt i minnet och drifver personer att påkalla afhjelpande af ett slikt missförhållande. Det låter sig icke heller förneka, att sådant kan inträffa i många valkretsar lika väl som i en, antingen mala fide eller bona fide, ehuru, såsom jag hoppas, i de flesta fall bona fide. Då den till grund för motionen liggande princip är riktig och syftemålet godt, synes det mig, att framställningen icke bör mötas med afslag, med mindre förändringen skulle medföra stora praktiska olägenheter, hvilket dock alls icke är händelsen. Man har endast kunnat anföra ett verkligt skäl deremot, och det är så fjäderlätt som möjligt, nemligen att valförrättningens avslutande derigenom skulle fördröjas. Det är visserligen sant, att tiden mellan det egentliga valet och valförrättningens avslutande måste, om den föreslagna ändringen blir lag, göras något längre än nu. Men i de flesta valkretsar skulle dock icke behövas längre tillökning i tiden än 5 eller 6 dagar, ty snabb postgång finnes numera på de flesta ställen, och vidare kunde tiden, inom hvilken valprotokollen borde vara insända, bestämmas kortare än den tid, som nu måste lemnas mellan sjelfva valet och rösternas sammanräknande för att man icke skall riskera att genom knappt tilltagen tid valprotokoll för sent inkomma. Hvad beträffar tillökningen i besväret för valförrättaren, om man dervid vill fästa sig, blefve det ytterligt ringa, helst påminnelser nog icke ofta skulle komma i fråga, och för valförrättaren bör det vara mycket behagligare att kunna infordra felande valprotokoll än att nödgas utfärda fullmagt för en annan än den som rätteligen blifvit vald. I den afgifna reservationen säges, att saken väsentligen kan hjälpas genom att bestämma ansvarspåföljd för kommunalstämмоordförande, hvilka uderlåta att i rätt tid insända valprotokoll. Ja, en sådan påföljd kunde visserligen vara till nytta i de fall, då mala fides ligger till grund för försummelsen, men i de flesta fall torde vederbörandes uraktlåtenhet att sända in valprotokollen härröra af glömska, och vi veta alla af egen erfarenhet, att personer, som hafva en pligt att uppfylla, kunna af glömska uraktlåta densamma lika väl då de hafva att vänta straff därför, som då det icke finnes någon sådan påföljd stadgad.

Således synes mig alla skäl tala för bifall till utskottets förslag, hvarom jag härmed, herr talman, framställer yrkande.

Hrr Wieselgren: På det att icke den sista ärade talaren skall synas stå ensam i kammaren om sin i frågan uttalade mening, får jag, då jag hyser öfverensstämmande åsigter med de af honom uttalade, instämma i det af honom framställda yrkandet.

Herr Alin: Jag anhåller att få instämma i hvad herr Claëson anført, och att lika som han få yrka bifall till utskottets förevarande hemställan.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 18 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i 2 punkten af sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—35;

Nej—58.

*Om åtgärder
mot missbruk
vid beredning
af och handel
med ost.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 sistlidne mars under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om lagstiftning till förebyggande af missbruk vid beredning af och handel med ost, hvari ingår annat fettämne än sådant, som framstälts ur mjölk.

Herr Dickson, Robert: Motionen och den behandling, densamma vunnit i Andra Kammaren, antyda en önskan, att denna fråga måtte lösas på något sätt. För min del finner äfven jag det vara önskvärdt, att man kunde förhindra, att sötmjölksost förblandas med margarinost. Jag inser dock, att författningen om handeln med margarinost icke kan i detta fall vara fullt tillämplig. Margarin kan ju jemförelsevis lätt skiljas från natursmör, deremot kan margarinost skiljas från annan ost endast då den är omogen. Det torde därför vara skäl att stämpla margarinost på ett sådant sätt, att en köpare kan förvissa sig om hvad det är för vara han får. Jag föreställer mig, att en kontroll här vid lag skulle kunna åstadkommas, och jag tror att de undersökningar, som erfordras, skola kunna verkställas genom Kongl. Maj:t.

Af sådan anledning yrkar jag bifall till min reservation.

Herr Kockum: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag. I olikhet med den föregående talaren anser jag, att Kongl.

Maj: icke skall kunna vara i stånd att göra en fullständig utredning i denna sak. Det är nemligen icke detsamma att tillverka smör som att tillverka ost. Tillverkningen af smör sker på rent mekanisk väg, man samlar genom kärningen de uti mjölken flytande smörkulorna till smör. Osten deremot beredes såsom hvar och en vet genom en kemisk process, då genom tillsättning af löpe ostämnet fälles ur mjölken. Detta ostämne blir då sammanfördt genom olika manipulationer, beroende på, huruvida man vill hafva en tät och fast massa eller en pipig massa. Tät och pipig ost äro de två hufvudafdelningarna för ostersorterna, och sedan komma många underafdelningar. Numera köper ingen ost annat än efter smak eller efter de olika namn, hvarunder ostersorterna försäljas. Man hvarken begär eller i handel utbjuder numera till salu ost under benämning sötmjölksost eller skumost, utan begagnas vanligen namn såsom schweitzer-, holländsk-, eidamer- eller cheddarost, allt efter de olika namn ostersorterna hafva. Om det föreliggande förslaget antages, torde ganska stora svårigheter uppkomma vid osttillverkningen, ty man skulle då icke få tillsätta ett ämne, hvarigenom ost icke blir sämre, utan tvärt om mera närande. Det är högst få ostersorter, som bestå endast af rent ostämne. De billiga sorterna äro ofta försatta med kummin, kryddnejlikor och äfven konjak, allt för att göra dem smakligare. Den nu ifrågavarande osten är tillsatt med ett främmande fettämne för att göra den smakligare och mera närande; detta kan man väl ej benämna förfalskning, och ej heller kan derför behövas en dyrbar och för handtering hinderlig kontroll. Den inhemska tillverkningen skulle dessutom genom ett sådant lagförslag som det ifrågasatta komma i en sämre ställning än den utländska. Ty huru skall man kunna kontrollera en ost, som vid tillverkningen för flera månader sedan blifvit tillsatt med annat fettämne än hvad som finnes i mjölken. Jag skall be få nämna en ostersort, som de fleste af herrarne troligen ätit, nemligen roquefort-ost. Den tillverkas visserligen af mjölk, men icke af komjök, utan af får-mjök.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande ifrågavarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr *Dickson, Robert*, att kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Berg, Gustaf*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition, så lydande:

Om åtgärder mot missbruk vid beredning af och handel med ost.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—65;

Nej—30.

Herr statsrådet friherre *von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till ändrad lydelse af §§ 52 och 59 i nådiga förordningen angående beviljning af fast egendom samt af inkomst den 14 september 1883; och

2:o) angående ändring i tiden för ekonomiska besigtningars hållande.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 nästlidne mars och den 1 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till definitiv förordning angående statens upphandlings- och entreprenadväsende, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 sistlidne mars och under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade icke spirituösa drycker, den 24 oktober 1885.

Punkten I.

Herr Larsson, Liss Olof: För min del skall jag taga mig friheten anhålla om afslag å utskottets förslag och bifall till Andra

Kammarens beslut i frågan. Jag gör det dels för frågans egen skull, dels af rent praktiska skäl. Man torde kunna vara fullt förvissad om, att denna fråga, som enhälligt beslutats i Andra Kammaren i år och äfven vid föregående riksdagar, skall blifva en stående fråga vid Riksdagen, och man skall år efter år nödgas stå här och tala om svagdrickat. Det enda sättet att förekomma detta och en gång få frågan utredd är att skriva till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning i denna fråga och utfärda författning i ämnet. Är det så, att Kongl. Maj:t efter denna utredning förklarar, att något sådant, som här är föreslaget, icke kan åstadkommas, så måtte väl också Riksdagen sedan i åtskilliga år få vara i fred för denna fråga. Nu vet man icke hvad man skall tro. Man vet icke, huruvida det är möjligt att sätta en gräns emellan svagdricka och andra starkare maltdrycker. Den ene sakkunnige säger, att det kan ske, den andra hyser tvifvel derom. För att nu få en tillförlitlig utredning i denna fråga tror jag, som jag redan sagt, att det skulle vara nyttigast, om Första Kammaren ville biträda det enhälliga beslut, som fattats i Andra Kammaren rörande denna punkt. Man finge då en saklig utredning, och kan förslaget praktiskt utföras, så varder det nog gilladt af Kongl. Maj:t, och kommer då in uti författningen. Visar deremot denna utredning, att det är omöjligt att åstadkomma en sådan gräns, som här är ifrågasatt, så kommer det att afslås på de sakkunniges skäl, och då lærer väl denna fråga icke kunna återupptagas hvarje riksdag. Det synes mig således, som om klokheten bjöde, att Första Kammaren ville bifalla Andra Kammarens beslut, hvartill jag anhåller om bifall.

Den omständigheten lærer väl icke heller kunna lemnas alldeles å sido, att det i dessa frågor om vin och maltdrycker, som ständigt återkomma, icke kan vara alldeles likgiltigt, om Första Kammaren år efter år afslår desamma, oaktadt medkammarens enhälligt fattade beslut och oaktadt det stora intresse, hvarmed man på landsbygden följer dessa frågor. Det kan således, enligt min tanke, icke vara likgiltigt, om Första Kammaren år efter år slår döförat till i denna fråga och icke ens vill tillåta en sådan utredning, som Andra Kammaren nu beslutat och som jag tror gagnar alla parterna, ty det vill då synas, som om Första Kammaren vore alldeles likgiltig gent emot de nykterhetssträfvanden, som dess bättre göra sig gällande inom landet, och som man, enligt min tanke, bör understödja.

Jag yrkar således afslag på utskottets hemställan och bifall till det beslut, som i förevarande punkt fattats af Andra Kammaren.

Herr Reuterswärd: Jag är i allmänhet ingen vän af att Riksdagen i tid och otid skrifer till Kongl. Maj:t och begär en utredning i det ena eller det andra afseendet. Det har nemligen ofta visat sig, att när en sådan utredning egt rum, vilja kammarne icke kännas vid sina foster. Med denna fråga är det dock det speciella fallet, att, såsom den siste talaren anförde, den falska föreställningen gjort sig gällande i landet, att Första Kammaren

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker.

m. m.
(Forts.)

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker, m. m.
(Forts.)

skulle vilja motarbeta den nu pågående nykterhetsrörelsen, hvilket icke är händelsen. Derför anser jag en skrivelse till Kongl. Maj:t här vid lag vara lämplig, på det att det må visa sig, huruvida det är en möjlighet eller icke att kunna göra den skilnad, som här är ifrågasatt. Jag tror för min del icke att det är möjligt, men det är ju tänkbart, att Kongl. Maj:t skall kunna, med de medel, som stå regeringen till buds, åstadkomma det, som här begäres. Första Kammaren visar då, att den icke gång efter annan svarar ett blekladt nej på Andra Kammarens önskan och enhälliga beslut. Jag förenar mig därför med herr Liss Olof Larsson i hans yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till Andra Kammarens beslut i denna punkt.

Herr Eneroth: Jag kan icke finna, att någon utredning i detta afseende är behöflig. Så vidt jag har mig bekant, har icke någon, som blifvit stämd för oloflig ölförsäljning, gjort den invändning, att han sålt svagdricka; men skulle en sådan invändning göras, må det vara den tilltalades sak att styrka detta. Jag kan därför icke anse skrivelse till Kongl. Maj:t, med begäran om utredning i detta ämne, vara behöflig.

Beträffande saken i öfrigt, helsades den kongl. förordningen af den 4 oktober 1885 och kongl. kungörelsen af den 10 juli 1891 med odeladt bifall från landsbygden, icke därför att vinförsäljningen derigenom skulle inskränkas, ty, så vidt jag vet, hafva dessa förordningar utöfvat ringa eller ingen verkan på landsbygden, der vin sällan såsom rusdryck förtäres, utan därför att man trodde, att det var ett steg till inskränkning uti ölförsäljningen. Jag föreställer mig, att, derest det som stadgats, i 11 § i nuvarande förordning angående försäljning af maldrycker, om försäljningen af vin komme att gälla jemväl för försäljning af öl, skulle kommunerna, långt ifrån att helt och hållet förbjuda ölförsäljningen i socknarne, tvärt om söka att erhålla de bästa personer till handel med öl i öfverensstämmelse med § 11. Funnes deremot inom kommunen ingen sådan handlande, till hvilken kommunen hade ett sådant förtroende, afsloges ansökningarna, och detta med rätta. Kommuner bruka till och med föreskrifva sökandena vissa vilkor, innan de lemna dem en sådan försäljning, och jag föreställer mig, att kommunerna äfven i detta afseende skulle handla på samma sätt. Kommunerna skulle sålunda bli i tillfälle att så ordna om ölförsäljningen, att missbruk och öfverträdelse skulle komma att höra till undantagen, då deremot de nu höra till regeln.

För min del yrkar jag bifall till slutet af mom. 1.

Herr Wieselgren: Då endast 1 punkten är föredragen, skall jag inskränka mig till att tala några ord om denna. Dessa ord skola icke blifva många.

Jag ber då att få fästa den förste ärade talarens uppmärksamhet på, att önskemålet för Andra Kammarens beslut i denna punkt naturligtvis är att få undandraga svagdrickat de bestämmelser, som nu äro eller framdeles kunna blifva gällande för försäljning

af maltdrycker i allmänhet. Det har således icke någon betydelse, huruvida man i enskilda fall nu skulle vid domstol kunna försöka fria sig med något påstående, att man sålt icke öl, utan svagdricka.

I själfva saken ber jag att få instämma med den förste ärade talaren. Det är rätt bemärkansvärdt, att under det Första Kammarens tillfälliga utskott, efter moget öfvervägande, kommit till den uppfattning, att något enkelt och i den icke tekniskt bildades hand användbart medel för bestämmande af alkoholhalten hos maltdrycker *icke* finnes, hafva deremot tvenne tekniskt bildade personer, professor S. O. Pettersson och ingenjören R. Ekman, i en utgifven broschyr framlagt en metod att hastigt och utan vidlyftigare apparater kunna bestämma, huruvida sprithalten i maltdrycker öfver- eller understiger en viss gräns, och de förmena sig verkligen hafva funnit en sådan metod. Då det är så olika meningar om hvad som i detta afseende är möjligt eller omöjligt, hvad som kan göras eller icke kan göras, tyckes det vara ett ganska praktiskt sätt att bifalla det nu föreliggande förslaget om en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Då kan man någon gång få utredt, huruvida det verkligen är möjligt eller omöjligt att få till stånd önskade bestämmelser i detta afseende.

På dessa grunder ber jag att få instämma med dem, som yrkat bifall till Andra Kammarens beslut.

Friherre Barnekow: I likhet med några föregående talare skulle äfven jag önska att någon gång få slut på denna fråga, och därför vill jag yrka bifall till skrifvelseförslaget. Man kan då verkligen få veta, huruvida någon skilnad kan göras emellan de drycker, hvarom här är fråga. Ett vet jag, och det är, att beträffande bränvin kan en sådan skilnad göras. Så mycket har jag behandlat denna sak, att jag vet, att man icke får sälja bränvin med lägre sprithalt än, jag vill minnas, 45 procent. Jag skulle gerna der vilja säga *högre* i stället för *lägre*. Kan man göra en sådan skilnad i afseende å bränvin, så kan man kanske utfinna ett sätt att kunna göra en sådan skilnad äfven i afseende å öl och svagdricka.

Jag yrkar bifall till skrifvelseförslaget.

Herr Dickson, Robert: Det utskott, som haft att behandla motionerna, har sökt att på alla sätt bilda sig en föreställning om möjligheten att verkställa en sådan undersökning, som här är i fråga. Om utskottet hade trott, att det funnes något tänkbart medel, genom hvilket maltdryckens alkoholhalt kunnat med lätthet bestämmas af andra än tekniskt bildade personer, skulle utskottet tillstyrkt skrifvelsen. Men såsom det nu är, blir det en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t måtte tillsätta en komité af kemister för att söka uppfinna ett hittills okänt sätt att undersöka alkoholhalten i maltdrycker. De medel, som äro kända, hafva blifvit både undersökta och använda, och jag har sjelf sett den af en föregående talare omnämnda differential-alkoholometern, uppfunnen af professor Pettersson och ingenjör Ekman.

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker.
m. m.
(Forts.)

De hafva sjelfva förevisat den för mig, och jag har sett, huru som den förevisande fått göra om sina laborationer, därför att han icke iakttagit nödig försigtighet. Jag skulle dock icke våga taga befattning med och bestämma alkoholhalten efter denna metod. Och jag tror icke heller, att man kan sätta den i hand på en länsman, svagdricksbryggare eller handlande på landet.

Ett bättre sätt är då att använda ebullioskopet. Det är dock ganska dyrt, det kostar 130 kronor. Det fordrar en omsorgsfull behandling. Termometern skall afläsas med stor försigtighet, och man får noga tillse, att icke någon alkohol dunstar bort, ty då blir utslaget origtigt. Om qvicksilfverpelarne rubbas, är instrumentet i olag. Jag vill nu icke säga, att man bör vara filosofie doktor för att behandla detta instrument, men nog måste man hafva sysselsatt sig med kemiska laborationer för att kunna sköta det samma så, att andra menniskor skola kunna rätta sig derefter.

Det har här blifvit sagdt, att det skulle vara lätt att undersöka alkoholhalten i svagdricka, därför att man kan undersöka den i bränvin. Det är dock en stor skilnad. Bränvinet är en alkoholstark dryck, som man med lätthet undersöker med bränvinsprovaren. Men denna passar icke för drycker med låg alkoholhalt, såsom maldryckerna, helst extrakthalten låter instrumentet missvisa.

Jag tror icke, att det är möjligt att vinna någonting med denna skrifvelse, och tycker icke det vara skäl att begära omöjligheter. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande nu förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr *Larsson, Liss Olof*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af herr Larssons förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Dickson, Robert*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarrens tillfälliga utskott hemställt i punkten I af utlåtandet n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och biträder Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40;

Nej—50.

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

Punkten II.

Herr Ölander: Jag ber kammaren icke blifva förskräckt öfver att jag skall komma att hålla något långt föredrag i denna fråga. Det skall jag visst icke göra. Jag har reserverat mig emot utskottets betänkande i nu den föreliggande punkten, och, trogen den ståndpunkt jag under flere riksdagar intagit, har jag ansett, att utskottet bort tillstyrka Första Kammaren att härutinnan biträda Andra Kammarens beslut. Icke mindre än 74 af Andra Kammarens ledamöter från skilda delar af landet hafva framburit motionen om ifrågavarande reform. Denna omständighet torde väl bevisa, att behovet deraf är temligen allmänt, och vederlägger det ofta hörda påståendet, att de missförhållanden, som reformen är afsedd att afhjälpa, endast utgöra undantag och blott förekomma på några få ställen. De 74 från Andra Kammaren tala ett annat språk. Jag skall emellertid ingalunda tillåta mig att nu å nyo upprepa de skäl, som jag vid flere riksdagar förut förgäfves anført. De skulle säkerligen vara för denna kammare lika litet öfvertygande nu som då. Jag skall, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till Andra Kammarens beslut.

Herr Kajerdt: Jag har endast velat tillkännagifva, att jag i denna fråga står på samma ståndpunkt, som jag intog då detta ärende förelåg vid förra riksdagen.

Verkliga förhållandet synes mig vara det, att flertalet kroppsarbetare hvarken kunna räknas till drinkare eller nykterhetsvänner. De böra räknas till den kategori, om hvilken, i ett annat hänseende, gäller det gamla ordspråket: »tillfället gör tjuften». Då nu Andra Kammaren, oakadt den valcensus, som skulle göra densamma, om jag så må säga, mera aristokratisk än Första Kammaren, onekligen i långt högre grad än den sistnämnda hör till den allmänhet, om hvilken utskottet säger, att »denna lagstiftning komme att bereda allmänheten så betydande olägenheter», och detta oakadt Andra Kammaren i tre år enhälligt önskat dessa olägenheter, synes det mig verkligen billigt, att Första Kammaren, hvars medlemmar i det fallet skulle komma att draga det längre strået, eller mindre lida af de här omtalade olägenheterna, förenar sig med Andra Kammaren i dess under tre år enhälligt uttalade önskan.

En annan omständighet är, att utskottet säger: »15 § i nu gällande förordning i ämnet lemnar nemligen, som bekant, kommunalnämnd myndighet att, der handlande håller maltdrycker för afhemtning till salu och det visar sig att genom försäljningen olof-

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

lig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, för viss tid eller för alltid förbjuda sådan handlande all vidare försäljning af sådana drycker; jag skall icke yttra mig om den förra delen af dessa ord, nemligen om »oloflig utskänkning», ty der vid lag torde det vara lätt för vederbörande att upptäcka den brottslige, men uttrycket »oordningar eljest föranledas» är, enligt min tanke, ett mycket evasivt begrepp, och dessa oordningar lära väl åtminstone i deras ögon, som lifligast önska denna förändring, kunna ske i temligen stort omfång och under temligen lång tid, innan de åtgärder, som här omtalas, blifva viktiga.

Tiden är långt framskriden, och jag skall icke förlänga diskussionen genom anförande af ytterligare skäl. Jag anhåller endast, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Herr Törneblad: Då man genomläser Andra Kammarens i detta ärende fattade beslut, visar det sig ganska lätt, att det finnes ett, för öfrigt helt naturligt, sammanhang emellan den första och den andra punkten. Andra Kammaren har nemligen förutsatt, att de till alkoholhalten svagare maltdryckerna skulle kunna skiljas från de starkare, och kan, fastän det icke uttryckligen är sagdt, anses hafva framhållit, att det hela afser, att begäran om den inskränkning, som här har blifvit ifrågasatt i afseende på handeln med maltdrycker, i väsentlig mån är beroende deraf, huruvida svagdricka och svagare maltdrycker kunna skiljas från de starkare. Kammaren har nyss gifvit sitt bifall till Andra Kammarens beslut att underställa denna sak Kongl. Maj:ts pröfning. Men utaf de anföranden, som då höllos till förmån för detta beslut, framgick, att äfven åtskilliga af dem, som önskade en sådan pröfning, vore mycket tveksamma om i hvilken rigtning denna pröfning skulle komma att utfalla. Mig synes under sådana förhållanden vara klokast, att kammaren afvaktade denna pröfnings resultat för att, sedan det blifvit känt, vidtaga de åtgärder, som då kunna finnas lämpliga med afseende på behandlingen på starkare maltdryckerna. Skulle det nemligen visa sig, att en sådan skilnad kan göras, då är punkten 2 af en helt olika betydelse, än om motsatsen skulle inträffa. Jag tror därför, att nödig försigtighet fordrar, att punkten 2 i närvarande stund afslås, det vill säga att kammaren bifaller sitt utskottets förslag och afvaktar den utredning, som kammaren nyss begärt.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dickson, Robert: Jag hemställer, om icke kammaren, på de af den föregående talaren anförda skäl, ville biträda det slut, som det andra tillfälliga utskottet i denna punkt tillstyrkt. För min del kan jag icke föreställa mig annat än att den skrivelse, som i första punkten begärdes, kommer att föranleda det beslut, att en sådan gräns, som nu ifrågasättes, icke kan uppdragas. Och kan en sådan gräns icke uppdragas, synes det mig vara ganska betänkligt att fatta ett sådant beslut, som det Andra Kammaren fattat

i denna punkt. Jag anhåller fortfarande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson, Liss Olof: Om här vore fråga om att Riksdagen skulle fatta ett beslut, som vore bindande, så kunde saken möjligen ställa sig annorlunda, men nu är det endast fråga om en skrivelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t skall utfärda förordning i ämnet. Kongl. Maj:t är alldeles oförhindrad att göra hvad Kongl. Maj:t finner skäl till, då frågan kommer till honom. För min del kan jag icke förstå, då kammaren nyss bifallit Andra Kammarens beslut i första punkten, och frågan således i alla händelser skall komma under ompröfning hos Kongl. Maj:t, hvarför icke äfven den andra punkten skall få komma under Kongl. Maj:ts ompröfning i sammanhang med den första. Icke kan det vara något nöje att här fatta ett motsatt beslut med utsigt att få frågan åter nästa riksdag. Då är det väl vida bättre att låta frågan i sin helhet komma till Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med Andra Kammarens beslut, och således få den pröfvad i ett sammanhang. Jag behöfver knappast erinra åtminstone de äldre riksdagsmännen derom, att Första Kammaren för öfrigt redan en gång varit med om ett sådant beslut, som Andra Kammaren här begärt, ehuru det då på grund af andra omständigheter icke sedan blef lag.

Då det således här endast gäller ett beslut, hvilket såsom mig synes är en följd af det som fattades i föregående punkt, och då detta äfven står i öfverensstämmelse med Första Kammarens en gång, låt vara för många år sedan, fattade beslut, skulle jag beklaga, om denna kammare nu skulle afslå Andra Kammarens förslag i förevarande ämne. Denna fråga är för vissa delar af landet af så stor vikt och betydelse, att det är få frågor, som så tilldragit sig uppmärksamheten som just denna, och jag tror därför, att det också är skäl att fästa afseende dervid. Man kan visserligen säga, att det finnes orter, der man icke har någon olägenhet af de förhållanden, som nu existera, men de finge ej heller någon olägenhet af ett sådant stadgande, som här är föreslaget; ty de kunna, om de så önska, upplåta rättighet åt så många som helst inom sin kommun till försäljning af öl. Och det är detta som är af vikt, att man öfverlemnar åt kommunerna magten att bestämma och reglera saken på det sätt, som bäst lämpar sig för hvarje kommun, hvarigenom man kan förekomma missbruk, der man nu har svårt att göra det, med de lagstadganden man nu har. Det synes mig således bäst, att man nu äfven bifaller Andra Kammarens beslut i den föredragna punkten, så att Kongl. Maj:t får i ett sammanhang pröfva dessa frågor. Jag yrkar bifall till Andra Kammarens beslut.

Herr Sjöcrona: Äfven jag yttrade mig vid sistlidne riksdag uti denna fråga. Jag tillät mig då fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att, om sådana lagbestämmelser som här äro ifrågasatta skulle komma till stånd, skulle följden deraf blifva, att i hvarje kommun, der en eller möjligen två fanatiska nykterhets-

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

vänner hade röstöfvervigt, all försäljning af maltdrycker till mindre myckenhet än 10 liter helt enkelt blefve förbjuden, och ingen människa i en sådan kommun således skulle kunna skaffa sig ett glas öl, icke ens ett glas svagdricka utan att resa lång väg till någon kommun eller stad, der det finnes ett försäljningsställe, der man fick sälja mindre än 10 liter. Detta synes mig tillräckligt visa, hvart en sådan lagstiftning skulle leda.

Jag tillät mig för ett par veckor sedan, då en dylik fråga förekom, nemligen om stadgande af svårare påföljd för oloftig försäljning af vin och maltdrycker, yttra, att jag ansåg den nu i ämnet gällande författningen så pass tillfredsställande som det med menliga ofullkomliga förhållanden är möjligt att åstadkomma. Jag tror fortfarande och är fullt öfvertygad att, om de kommunala och polismyndigheterna rätt tillämpade författningen och tillämpade den med allvar och klokhet, missbruket kunde förekommas; och vid sådant förhållande ser jag intet skäl för en sådan lagstiftning som den ifrågasatta, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wieselgren: Samma resonnement, som den siste ärade talaren förde i fråga om maltdrycksförsäljningen, fördes vid 1853 och 1854 års riksdag, då det gälde bränvinet. Då fans det personer, som ansågo det ytterst upprörande, att en kommun skulle kunna begagna sin då föreslagna sjelfbestämmningsrätt i fråga om bränvinsförsäljningen på det sätt, att en oförvitlig man, som hörde till »de stilla i landene» och som vant sig att taga sin dagliga sup till sina dagliga måltider, skulle förhindras att förskaffa sig sitt bränvinsbehof annat än möjligen på många mils afstånd. Bestämelsen gick dock igenom, och jag frågar: har detta medfört några afsevärda svårigheter för den individuella friheten? Ingen människa talar nu om att upphäfva kommunens sjelfbestämmelserätt i sagda fall för att återställa denna frihet att så lätt och beqvämt som möjligt åtkomma bränvinet.

Nu är emellertid fallet, att det spritstarkare ölet börjat blifva en allt mera allmänt använd dryck och att det gjort sig känt såsom en rusdryck, hvilken anlitats i synnerhet på de ställen, der man af en eller annan anledning ansett sig böra inskränka bränvinsförsäljningen. Följderna deraf hafva visat sig vara ganska betänkliga. Då frågar jag: är det väl skäl att nu tillvägagå på annat sätt än våra fäder vid 1853 och 1854 årens riksdag? För min del är jag öfvertygad, att om sådana bestämmelser som de, hvilka då rigtades mot bränvinet, nu komme till stånd emot de rusgifvande maltdryckerna, skulle inom få år ingen människa hafva något att invända deremot eller vilja återställa det förra tillståndet. Här är emellertid nu icke fråga om att fatta beslut, utan endast om att underställa saken Kongl. Maj:ts pröfning. Och då jag delar deras åsigt, som anse, att frågan i *sin helhet* bör komma under Kongl. Maj:ts ompröfning, instämmer jag med dem, som yrkat bifall till Andra Kammarens beslut.

Friherre Barnekow: I likhet med den ärade ledamoten på kronobergsbänken tror jag det vara bäst, att dessa frågor komma till Kongl. Maj:t i ett sammanhang. De kunna då afgöras på en gång, så att vi till nästa riksdag kunna få ett fullständigt förslag i ämnet. Om vi nu afslå Andra Kammarens beslut i denna punkt, och skrivelse sålunda kommer att afgå endast om den förra punkten, skulle man kunna tänka sig, att Kongl. Maj:t kunde komma tillbaka och säga, att de icke kunna skiljas, hvilket skulle medföra ny strid, ty detta är en verklig stridsfråga. Vi, som bo på landet, veta hvad det innebär att icke ega magt att undkomma de svårigheter och obehag, som ofta föranledas af ölhandeln. Det var en talare som yttrade, att kanske en enda fanatisk nykterhetsvän skulle kunna hindra all försäljning af maltdrycker inom sin kommun. Jag går så långt, att om det finnes en fanatisk nykterhetsvän, så vill jag hellre understödja honom än dem som befrämja superiet. Som det nu är, kan hvar och en, därför att han får handla med t. ex. synålar, blott för denna lilla handels skull sätta upp en öl- eller bierkrog. Jag tror det är bäst, att kommunerna få saken i sin hand. Jag är således af den åsigt, att frågorna böra behandlas gemensamt, och instämmer därför med talaren på kronobergsbänken i hans yrkande om bifall till Andra Kammarens beslut äfven i denna punkt.

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

Grefve Hamilton: Det var säkerligen lagstiftarens afsigt, då nu gällande författning rörande försäljning af vin och maltdrycker stiftades, att göra ölförsäljningen likställd med försäljningen af brännvin i så måtto, att kommunerna finge rättighet bestämma, huruvida ölkrogar skulle finnas i kommunerna eller icke. Detta mål har emellertid icke kunnat uppnås, ty den rättighet, som medgifves en landthandlande att försälja öl till afhemtning, har föranledt, att nära nog hvilken person som helst kan under förvärandning att öppna landthandel idka krogrörelse, vid hvilken kroglokalen visserligen icke får finnas på handlandens område, men väl i någon grannes lokal eller i nödfall på landsvägen. Det är sant, att kommunalnämnden eger att, för den händelse ordningar skulle uppstå vid dylik rörelse, utfärda förbud för dess vidare bedrivande, men erfarenheten säger mig såsom kommunalordförande, att det är svårt, om icke omöjligt, att förverkliga ett dylikt förbud. Hvar och en som känner förhållandena på landsbygden måste erkänna, att ölkrogarne äro en svår kräfta för landet, demoraliserande för befolkningen och ledande till att arbetaren förstör de besparingar, som han så väl behöfver. Då nu det af Andra Kammaren fattade beslutet i frågan icke afser att förbjuda ölförsäljning, utan blott att lägga i kommunens hand en efterlångad, en af behofvet påkallad rättighet att stäfja ett ofog, ett kringgående af lagen, som lagstiftaren icke kunnat förutse, och detta endast kommer att medföra den olägenheten, att de som önska köpa öl för bättre ändamål, t. ex. för sitt hushåll, måste köpa det i den oansenliga kvantiteten af endast 10 liter, anhåller jag att få yrka bifall till Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

Herr Annerstedt: Det har af två talare förut påpekats, att den fråga kammaren skall gå att afgöra står i ett oskiljaktigt sammanhang med det beslut, kammaren fattat i föregående punkt; att dess lösning är beroende på den utredning, som den begärda undersökningen kommer att medföra, och att det således vore det enda rätta tillvägagåendet, att Första Kammaren i denna punkt instämde i sitt första tillfälliga utskotts utlåtande för att sedermera, sedan den preliminära frågan blifvit utredd, fatta det beslut, hvartill omständigheterna lämpligen kunna föranleda. Mot detta efter min uppfattning fullt giltiga resonnement har af tvenne efterföljande talare blifvit anmärkt, att här icke vore fråga om att fatta beslut, utan allenast om en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Men jag vågar att mot dessa talare åberopa, att Andra Kammarens beslut i denna punkt alldeles icke är så formuleradt som beslutet i första punkten. I första punkten begäres en utredning af Kongl. Maj:t, men här begär man något annat, nemligen: »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i förordningen den 24 oktober 1885 angående handeln med vin och maltdrycker, dels att försäljningen af dessa drycker till afhemtning ej må å landsbygden förenas med annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras, dels ock att rättighet till försäljning af maltdrycker till mindre quantitet än 10 liter må å landsbygden förvärfvas i den ordning, som § 11 af nämnda förordning redan stadgar i fråga om försäljning af vin».

Det är tydligt, att i detta fall begär man icke en utredning, utan man begär redan nu, att Kongl. Maj:t skall affatta en lag på det sätt, som beslutet innebär. Nu hemställer jag till kammaren, om det kan anses lämpligt, att Riksdagen, innan utredningen försiggått, begär att Kongl. Maj:t skall utfärda en lag i ämnet så affattad som i anförda skrifvelsesförslag angifves. Mig synes, att man för att kunna fatta beslut i denna del är beroende af den begärda utredningen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Tamm: För mig ställer sig denna fråga ingalunda såsom en fråga, huruvida man bör biträda Andra Kammarens beslut i realiteten, ty det rop, som här funnit uttryck, kommer från helt andra lager, nemligen från de stora, breda lager, som i denna stund mer än andra sträfva att förbättra sin såväl moraliska som ekonomiska ställning; och det är detta rop, som äfven från oss vill hafva ett svar. Och då jag har erfarenhet af huru genom nu existerande förhållanden mångfaldiga olägenheter och oordningar framkallas, då jag vidare icke kan se, att de skäl, som från andra sidan anförts mot förslaget, hafva så gällande kraft som de, hvilka anförts för detsamma, sluter jag mig med min röst till dem, som biträda Andra Kammarens beslut.

Herr Sandberg: I min hembygd finnes det icke få landt-handlande, för hvilka sjelfva handeln är en bisak och som hemta sin hufvudsakliga inkomst från försäljningen af vin och malt-

drycker. Att af denna försäljning ofta uppstå svåra oordningar, har jag både sjelf sett och hört omtalas, och på denna grund instämmer jag med dem som yrka, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

Herr Dickson, Robert: För min del finner jag beloppet af 10 liter icke alls så ringa; för den familj, som endast undantagsvis använder öl, är det alldeles otjenligt att köpa så stora kvantiteter. Dertill kommer, att köparne antingen skola förskaffa sig det hos de blifvande monopoliserade handlandena, i hvilket fall det kommer att ställa sig dyrare, eller ock hemta det på långa afstånd. Om ölhandeln icke får förbindas med landthandel, tror jag för öfrigt icke, att det på landet kommer att blifva ondt om öl, ty då komma öltappare att etablera ölförsäljning, och med dem kommer man icke så lätt till rätta. Nu kan man förbjuda en landthandlande att fortsätta med ölhandeln, om oordningar uppstå, men förbjuder man en öltappare, så öfverlåter han affären åt en annan, och så går det undan för undan, och man kan alls icke utrota den. Att öfverlåta en landthandel till annan person går icke så lätt, ty dermed äro förenade åtskilliga andra affärer. Jag tror således icke, att det skulle ställa sig fördelaktigt, i fall Andra Kammarens beslut antoges.

Herr Ölander: En ärad talare på stockholmsbänken anmärkte, att första punkten afsåge förslag till en skrifvelse, den andra till ett beslut, och att man således icke kunde säga, att man genom att bifalla båda förslagen droge frågan i ett sammanhang under Kongl. Maj:ts pröfning. Jag ber att få erinra, att detta är en ekonomisk lagstiftningsfråga, i hvilken Riksdagen icke har rätt att fatta beslut, och att andra punkten således de facto icke innefattar något annat än förslag till en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att han täcktes efter behörig utredning utfärda stadganden af sådant innehåll, som i skrifvelsen angifves. Jag kan således icke finna, att det är någon sådan skilnad mellan första och andra punkten, att det skulle vara oformligt att låta båda i ett sammanhang komma under Kongl. Maj:ts pröfning. Jag yrkar fortfarande bifall till Andra Kammarens beslut.

Friherre Barnekow: Mot en föregående talare ber jag få anmärka, att om det finnes en ordentlig landthandlande, kan man mycket väl öfverlemna åt honom att sätta upp handel med öl och bier, men hvad vi förfakta är, att det bör ligga i kommunens hand att bestämma, om så skall ske eller hvem som skall få idka denna rörelse.

Herr Reuterswärd: Jag skall blott be att med några få ord få instämma med dem, som yrkat att Första Kammaren måtte förena sig i sitt beslut med Andra Kammaren. Jag vill dock till bemötande upptaga ett yttrande, som under diskussionen blifvit fildt, nämligen att om en kommun skulle ega att förbjuda handel

Om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m.
(Forts.)

med öl och vin etc., så skulle det kanske komma att finnas kommuner, der man icke kunde få hvarken öl eller svagdricka. Jag tror dock, att de fleste af herrarne, åtminstone de som äro något till ären, mycket väl påminna sig, att i landsorten kände man för några decennier sedan icke till »köpöl», utan hvar och en bryggde sitt öl sjelf, och hvar och en, som kan förskaffa sig några kubikmeter malt, kan lätt skaffa sig både öl och svagdricka. Jag kan försäkra herrarne, att i denna dag bland mina arbetare smederna, som icke kunna vara utan dricka, emedan de för sin helsa icke våga dricka kallt källvatten, brygga åt sig sjelfva. De, som vilja hafva dricka, brygga sådant, och de, som vilja hafva öl, brygga detta, så att den konsten är icke utdöd i vårt land, hvarför jag anser, att man icke träder någons rätt för nära. Jag anhåller få förena mig med dem, som yrkat att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Herr Sjöcrona: En talare har mot mig anmärkt, att det var alldeles samma förhållande på 1850-talet. Då det var fråga om bränvinet sade man, att om en sådan lag stiftades, så skulle man icke kunna få bränvin utan att resa långa vägar för att skaffa sig det, och numera vill ingen återgå till det förra tillståndet. Det har han fullkomligt rätt i. Men man skulle väl kunna tycka, att det är någon skilnad mellan bränvin och svagdricka. Jag tror, att äfven den ärade talaren måste medgifva, att man icke kan åberopa hvad som passar i fråga om bränvinet såsom skäl att stifta likadana lagar angående svagdricka.

En annan talare har fäst sig vid, att kommunerna för närvarande icke skulle ega sjelfbestämmningsrätt i afseende å ölkrogarne. Men detta är ett fullkomligt misstag. Ty kommunerna hafva full sjelfbestämmningsrätt i afseende å ölkrogar, d. v. s. i afseende å utskänkning af öl till förtäring på stället. Om en landt-handlande eller en, som handlar med öl till afhemtning, missbrukar sin försäljningsrätt på sådant sätt, att det kan anses närbeslägtadt med förtäring på stället, så finnes i lag bestämda medel att näpsa honom därför.

Slutligen har en ärad ledamot af kammaren fäst uppmärksamheten på, att man kan brygga öl sjelf. Jag tror visserligen, att han har rätt i att konsten att brygga öl icke är utdöd, men för mig skulle det vara ganska betänkligt, om man icke kunde få annat öl än det man bryggde sjelf, ty i mitt hem brygges icke något öl; och hvad arbetarne beträffar, så är det icke sagdt, att hvarje arbetare har råd att brygga öl i sådana quantiteter, som är nödvändigt i fall man brygger hemma. Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderberg: Jag vet mycket väl, att det ligger i kommunalstyrelsens och polismyndighetens hand att förbjuda handlande att försälja vin och maltdrycker, men det kan väl ändå icke skada att jemte det första förslaget äfven detta kommer till stånd,

och därför yrkar jag, att kammaren måtte bifalla Andra Kammarrens beslut i förevarande punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr *Ölander*, att Kammarren, med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut.

Derefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet härmed och förklarade sig finna propositionen på godkännande af herr *Ölanders* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarrens tillfälliga utskott hemställt i punkten II af utlåtandet n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och biträder Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—24;

Nej—53.

Punkten III.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till ändrad lydelse af §§ 52 och 59 i nådiga förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 14 september 1883.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, angående ändring i tiden för ekonomiska besigtningars hållande.

Ledighet från riksdagsgörömalen under fjorton dagar beviljades herr *Sjögreen* från den 7 i denna månad samt herrar af *Burén* och *Lundström* från och med samma dag.

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att konstitutionsutskottets denna dag bordlagda utlåtande n:o 9 skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Herr talmannen hemställde vidare, att de till sammanträdets fortsättande på aftonen utfärdade anslagen måtte få nedtagas. Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 4.26 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
